

CITIZENSHIP BY INVESTMENT PROGRAMS WITHIN THE FRAMEWORK OF EU MIGRATION POLICIES: THE GREECE-SPAIN EXAMPLE AND THE TURKISH IMPLEMENTATION

Elmira Samadi KHAMANEH*

Abdülkadir AKIL**

*Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Dış Ticaret Enstitüsü, samadielmira625@gmail.com, Orcid: 0009-0006-7424-9708

**Doç. Dr., İstanbul Ticaret Üniversitesi Hukuk Fakültesi, akakil@ticaret.edu.tr, Orcid: 0000-0002-6556-8006

Received Date: 14.03.2025 Revised Date: 24.04.2025 Accepted Date: 08.05.2025

Copyright © 2025 Elmira Samadi KHAMANEH, Abdülkadir AKIL. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ABSTRACT

The main purpose of this study is to examine the citizenship by investment programs of Greece and Spain within the framework of EU migration policies. In line with this objective, a comprehensive review of the literature on the subject was first conducted. As a result of the literature review, research and studies related to the subject were identified and analyzed in detail. In addition to the previous studies, the migration policies of the EU were also analyzed in detail. As a result of the examinations, relevant information and headings were included in the research. For example, in both Greece and Spain, the condition of completing the age of 18 is required to gain citizenship through investment. These and similar results are presented in the conclusion section of the study. This research is important in terms of examining the citizenship by investment programs of Greece and Spain within the scope of migration policies prepared by the EU, identifying the similarities and differences between the two countries, contributing to the literature and setting an example for future research since there are few studies in the literature that investigate the citizenship by investment programs of the two EU countries identified in the research within the framework of EU migration policies.

Keywords: European Union Migration Policies, European Union, Migration, Migrants, Asylum Seekers, Citizenship by Investment

AB GÖÇ POLİTİKALARI ÇERÇEVESİNDE YATIRIM YOLUYLA VATANDAŞLIK PROGRAMLARI: YUNANİSTAN-İSPANYA ÖRNEĞİ VE TÜRKİYE UYGULAMASI

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı, AB göç politikaları çerçevesinde Yunanistan ve İspanya'nın yatırım yoluyla vatandaşlık programlarını incelemektir. Araştırmada belirlenen bu amaç doğrultusunda öncelikle literatürde konuyla ilgili kapsamlı bir tarama gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen literatür taraması sonucunda, konuyla ilişkili olan araştırma ve çalışmalar belirlenerek detaylıca analiz edilmiştir. Ayrıca, daha önce yapılan çalışmaların haricinde AB'nin göç politikaları da ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Araştırma sonucunda, genel anlamda iki ülkenin yatırım yoluyla vatandaşlık programlarının birbirine benzediği görülmüştür. Yunanistan ve İspanya'da yatırım yoluyla vatandaşlık kazanmak için 18 yaşının doldurulması koşulu aranmaktadır. Bu araştırma, AB'nin hazırladığı göç politikaları kapsamında Yunanistan ve İspanya yatırım yolu ile vatandaşlık programlarının incelenerek iki ülke arasında bulunan benzer ve farklı yönlerin tespit edilmesi, literatür içerisinde araştırmada belirlenen iki AB ülkesinin yatırım yoluyla vatandaşlık programlarını AB göç politikaları çerçevesinde araştıran az sayıda çalışmanın bulunması nedeniyle literatüre katkı sunması ve gelecekte yapılacak araştırmalara örnek teşkil etmesi açısından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği Göç Politikaları, Avrupa Birliği, Göç, Göçmen, Sığınmacı, Yatırım Yoluyla Vatandaşlık

1. GİRİŞ

İnsanlığın başlangıcından günümüze kadar var olan göç kavramı Sanayi Devrimiyle hız kazanmıştır. Bireylerin daha iyi hayat standartlarına sahip olabilmek adına siyasi ve ekonomik sebepler ile ülke sınırları içinde veya dışında düzenli ya da düzensiz bir şekilde hareketliliğe devam ettikleri bilinmektedir. Bahsedilen nedenlerden kaynaklı küresel konuların en değerli maddeleri arasında sınır ötesi göç hareketleri yer almaktadır. Avrupa coğrafyası İkinci Dünya Savaşı'na dek Avustralya, Kanada ve Amerika gibi kıtalara göç verirken, savaştan sonra sınır ötesi göç hareketliliğine ev sahipliği yapan hedef noktaya dönüşmüştür. Avrupa kıtasının hedef noktaya dönüşmesinde rol oynayan en büyük faktörler arasında barışın Avrupa bölgesinde kalıcı tesisi adına savaştan sonra 6 devlet arasında ekonomik açıdan bütünleşme maksadıyla kurulmuş olan “*Avrupa Kömür Çelik Topluluğu (AKÇT)*” bulunmaktadır. Söz konusu topluluk ile birinci adımın atılmış, böylece kıtada ekonomik ve siyasi entegrasyonun en değerli lokomotifleri olarak nitelendirilen Avrupa Birliği (AB) kurulmuştur.

AB üyesi olan ülkeler İkinci Dünya Savaşı'nın ardından kıtada bulunan işgücü açığından kaynaklı göçe ekonomik açıdan pozitif yönlü yaklaşmış ve ortak göç politikasına yönelik düzenlemelere gitmemişlerdir. 1970'lerle başlamış olan ekonomik durgunluk, özellikle “*1973 Petrol Krizi*” nin meydana getirdiği küresel ortam, işçi alım programlarının sona erdirilmesine ve mevcut geçici göçmenlerin menşei devletlerine geri yollanmasına yol açmıştır. Bahsedilen dönem sığınmacı, mülteci ve göçmen olgularının, düzensiz ya da düzenli göç hareketliliği kapsamında ayırımına gidildiği yılları içermektedir. Bunun haricinde AB'ye üye olan ülkelerin yerel düzeyde göç karşıtı adımlarda bulunması, Birlik seviyesinde söz konusu alanda politika geliştirilmesi gereksinimini ortaya çıkarmıştır. Bu açıdan 1990'lara dek ulus devlet seviyesinde tutulmuş göç politikaları bahsedilen tarihin ardından AB anlaşmalarına eklenerek sınır ötesi seviyeye çıkarılmıştır. Göç hareketleri, insanlık tarihine kadar dayandırılmaktadır. Bu sebeple tarih boyunca insanoğlu göç hareketleri gerçekleştirmiş veya göç hareketleriyle karşı karşıya kalmıştır. En genel tanımlaması ile göç; nedeni, yapılış şekli ve süreci fark etmeksizin bireylerin yer değiştirmeleri şeklinde tanımlanmaktadır. Bireyler göçler gerçekleştirirken kendileri ile eski hayat stillerini, adetlerini, gelenek ve göreneklerini, hayvanlarını, eşyalarını, kültürlerini ve ekim yapabilmek adına kullandıkları tohumları yanında getirmektedirler. Bu durum sonucunda farklı dinler, kültürler ve diller birbirleri arasında etkileşim kurmuştur (Adıgüzel, 2016: 16)

Bu araştırmada, AB'nin hazırladığı göç politikaları kapsamında Yunanistan ve İspanya yatırım yolu ile vatandaşlık programlarını incelemek amaç olarak belirlenmiştir. Araştırmada belirlenen bu amaç doğrultusunda ilk olarak konuyla ilgili literatür içerisinde yer alan daha öncesinde gerçekleştirilmiş araştırma ve çalışmalara göz atılmıştır. Bu araştırma, AB'nin hazırladığı göç politikaları kapsamında Yunanistan ve İspanya yatırım yolu ile vatandaşlık programlarının incelenerek konuyla ilgili bilgi sahibi olunması, literatürde birçok AB'nin göç politikalarına ilişkin araştırma ve çalışma bulunmasına rağmen Yunanistan ve İspanya yatırım yoluyla vatandaşlık programlarını ele alan araştırma ve çalışmaların sayısının oldukça az olması nedeniyle literatürde bulunan boşluğun doldurularak katkıda bulunulması ve gelecekte konuyla ilgili gerçekleştirilecek araştırmalara örnek teşkil etmesi bakımından önemli görülmektedir.

2. GÖÇ GENEL BAKIŞ

2.1 Göç Kavramı

Göç olgusunu, bir insanın daha iyi yaşam standartlarına sahip olabilmek adına bulunduğu bölgeyi terk etmeye yalnız başına karar vererek, yerleştiği bölgeye kolay bir şekilde uyum sağladığı bir durum şeklinde ifade etmek fazlasıyla güçtür. Bunun nedeni göçün beraber karara varılan, uzun

vadeli ve gelecek nesillere de etkide bulunan bir süreç olmasıdır (Castles ve diğerleri, 2003: 63). Topluma etkide bulunan ve onu dönüştüren kolektif bir faaliyet olarak nitelendirilen göç, disiplinler arası bir konudur.

Göç kavramı Ünsal tarafından; “*ekonomik, siyasi, ekolojik veya bireysel nedenlerle, bir yerden başka bir yere yapılan kısa, orta veya uzun vadeli geriye dönüş veya sürekli yerleşim hedefi güden coğrafi, toplumsal ve kültürel bir yer değiştirme hareketi*” şeklinde tanımlanmıştır (Ünsal, 2019: 53). Bir diğer tanımlamaya göre ise göç; “*çok eskiden gelen ve tüm süreçte devam eden ve ileriki zaman diliminde de edecek olan, tüm coğrafyalardaki bir yer değiştirme eylemi*” şeklinde ifade edilmektedir (Tamer, 2020: 2808).

Göç, insanların dünya üzerindeki varlıklarının artması ile beraber pek çok sebebe bağlı bir şekilde gerçekleştirdikleri aktiviteler arasında yer almaktadır. Toplamların yer aldıkları bölgelerden ayrılıp farklı alanlara yerleşmeleri, tarihin değerli bir parçası haline gelmiştir. Göçler, bazı durumlarda daha iyi hayat koşullarının aranması, bazı durumlarda ise yaşadıkları yerlerde karşı karşıya kaldıkları siyasal – sosyal baskı, tehdit ve savaş faktörlerinin sonucu şeklinde ortaya çıkmıştır (Barışık, 2020: 3)

Göç, genel anlamda yaşanan bir bölgenin kısmi süreli ya da sürekli bir şekilde zorunlu ya da gönüllü bir biçimde değiştirilmesi olarak ifade edilmektedir. Ancak söz konusu yer değişikliği hususunda mekân ve zaman olguları tartışılmaktadır. Bu kapsamda göç olgusuna ilişkin bir tanımlama gerçekleştirilirken, zaman bakımından yer değiştirmenin uzun vadeli olması ve mekân bakımından ise her daim yaşanan bölgenin değişikliğinin göç şeklinde ifade edilmesi gerektiği genel kabul görmektedir (Kok, 1999: 19).

1990’lı yıllarda göç olgusu “*yasadışı göç*” şeklinde organize suç ve uyuşturucu kaçakçılığıyla beraber AB, Uluslararası Göç Örgütü ve Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü (OECD) başta olacak şekilde pek çok kurumun gündem konusunda yerini almıştır. Bu kapsamda sınır ötesi kuruluşların göç ve göçmen olgularını ne şekilde tanımladıkları incelendiği zaman Uluslararası Göç Örgütü’nün “*Göç Terimleri Sözlüğü*” içerisinde göç olgusunu “*Bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmesi. Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir*” olarak tanımlandığı görülmektedir (Perruchoud ve Redpath, 2009). Birleşmiş Milletler (BM)’e göre sınır ötesi göçmen, “*yaşadığı ülkeden başka bir ülkeye giderek kısa süreli veya uzun süreli olmak üzere yer değiştiren kişi*” olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda BM Uluslararası Göç Örgütü’nün 2022’de yayınladığı rapora göre dünyada yer alan 281 milyon göçmen, dünyanın genel nüfus oranının %3,6’sını meydana getirmektedir. Aynı rapora göre bahsedilen göçmen nüfusunun %30,9’luk kısmı adına varış noktası olarak kabul edilen Avrupa bölgesi, kapsadığı yaklaşık olarak 87 milyon göçmenle en fazla göç edilen bölge olarak kabul edilmektedir (Uluslararası Göç Örgütü, 2022).

2.2 Göçün Nedenleri

Çağımızda ülkeler; siyasi krizler, ekonomik problemler ve benzeri sebepler nedeniyle göç süreciyle karşı karşıya kalabilmekte ve önemli düzeyde insan hareketliliği meydana gelmektedir. Göçün meydana gelmesinde büyük şehirlerin çekiciliği, buralarda yer alan iyi eğitim ve yüksek istihdam olanakları benzeri temel sebepler bulunmaktadır. Zorunlu ve gönüllü olacak şekilde meydana gelen bütün göçlerde esas hedef daha iyi bir yaşam standardına sahip olmaktır (Tamer, 2020: 2810).

Bireyler, tarih boyunca farklı nedenlerle bir bölgeden farklı bir bölgeye kalıcı bir şekilde göç hareketleri gerçekleştirmişlerdir. Bireyler göçtükleri alanlara kendileri ile hayvanlarını, eski hayat stillerini, geleneklerini, adetlerini, kültürlerini yanında götürmektedirler. McNeill, göç alan devletler adına göç forumlarını 4 farklı biçimde sınıflandırıp göçe neden ve sonuçları ile açıklık getirmeye

çalışmıştır. Bahsedilen formları aşağıda belirtilen biçimde sıralayabilmek mümkündür (McNeil, 1984: 2).

1. Sistematik bir güç uygulaması neticesinde insanlar sürekli yer değiştirmiştir.
2. Bir toplumun farklı bir toplum tarafından ele geçirilmesi sonucunda iki toplum aynı zemin üzerinde beraber yaşamak durumunda kalmıştır.
3. Yabancılar tarafından halihazırdaki yöneticileri yerinden etmeksizin bir toplum diğer bir topluma sızmıştır.
4. Tüccarlar ya da köle tacirleri tarafından ilk ikamet bölgesinden zorlamayla ele geçirilen insanların ithalatıyla toplumlar göç edip beraber yaşamaya başlamışlardır.

Göçmen sayısının artış göstermesiyle de göç kavramı, göç alan ve veren milletlerin yaşamlarını sosyal, toplumsal, siyasi ve ekonomik bakımlardan etkilemektedir. Bu sebeple göçe yol açan doğal, teknolojik, siyasi ve ekonomik sebeplerin iyi bir şekilde bilinmesi gerekmektedir.

Ekonomik Nedenler: Ekonomik nedenlerle gerçekleştirilen göçler, göç olgusunun itici kuvvetini meydana getirmektedir. Bireyler, daha iyi bir yaşam standardına sahip olmak amacıyla tarih boyunca sürekli göç etmiştir. Ekonomik nedenlerle yapılan göçler sıklıkla kırsal alanlardan şehirlere, küçük kentlerden büyük kentlere ve çevre devletlerden merkez devletlere olacak biçimde yapılmaktadır (Kapur, 2014: 480).

Siyasi Nedenler: Siyasi temelli sebepler, çoğunlukla savaşlardan kaynaklı meydana gelse de güvenlik meseleleri, sürgünler, siyasi bunalımlar ve terör de bireyleri zorunlu göçe yönlendirmektedir. Yaşadıkları ülkelerde var olan baskıcı ve totaliter rejimler, bireyleri göçe yönlendirmektedir.

Teknolojik Nedenler: Göç hareketinin diğer bir sebebi ise teknolojik açıdan meydana gelen yeniliklerden kaynaklanan göç hareketleridir. Petersen (1958)'e göre teknoloji alanında meydana gelen yenilikler, göç hareketinin basamakları arasında yer almaktadır (Petersen, 1958: 256).

Doğal Nedenler: Doğal sebepler ise teknolojik, siyasi ve ekonomik sebeplere benzer olarak göçlerin yaşanmasına yol açmaktadır. Sel, iklim değişikliği, kuralık, küresel ısınma, volkanik patlamalar ve depremler gibi doğa kaynaklı yaşanan doğal afetler ve zorlu coğrafi şartlar, itici göç unsuru olarak bireylerin hayat alanlarına negatif yönlü etkide bulunarak göç hareketine yol açmaktadır (Varol ve Gültekin, 2016: 43).

2.3. Göç Türleri

Dünyanın neredeyse tüm bölgelerinde yoğun biçimde yaşanan ve küreselleşmeyle etkileri daha da çoğalan göçler farklı biçimlerde sınıflandırılmaktadır. Bu araştırmada, sınır ötesi göç çeşitleri, sebepleri ve amaca ulaşmak için kullanılan faktörler açısından açıklanmaya çalışılmıştır. Sınır ötesi göç; sebepleri açısından gönüllü – zorunlu olacak şekilde, amaca ulaşmak için kullanılan faktörler açısından ise yasal ve yasadışı göç şeklinde ele alınmıştır.

Zorunlu/Gönüllü Göç: Sınır ötesi göç çeşitleri, sebepleri bakımından zorunlu ve gönüllü olacak şekilde iki sınıfa ayrılmaktadır. Gönüllü göç, insanların kendi isteklerine dayanmakta olup, bireylerin yaşadıkları ülkede bulunan durumlarına nazaran daha iyi olanaklara erişme inancıyla meydana gelmektedir. Bu kapsamda farklı ülkelere iş bulabilmek adına giden kişilerin meydana getirdiği işçi göçü ve nitelikli insan göçüyle tanımlanmakta olan beyin göçü, gönüllü göçe örnek şeklinde gösterilebilmektedir (Yılmaz, 2014: 1685).

Yasal/Yasadışı Göç: Sınır ötesi göç amaca ulaşmak için kullanılan faktörler açısından yasal ve yasadışı göç olacak şekilde iki kategori altında ele alınmaktadır. Göçmen, göçtüğü ülkede, ülkeye giriş sırasında ya da ülkede yer aldığı vakitte ülkenin yasal düzenlemelerine uygun davranıp davranmamasına göre yasadışı ya da yasal şeklinde ifade edilmektedir. Ancak, devletlerin ulusal

düzenleme ve yasalarla meydana getirdiği sınır ötesi göç politikalarına bağlı olacak şekilde sınır ötesi göçmen tanımlaması adına herkes tarafınca aynı kabul görülebilecek tek bir tanımlama gerçekleştirilmesi olası değildir (Moustafa, 2019).

Göç türlerine ek olarak ayrıca bir sınıflandırma da yapılabilmektedir. Bu kapsamda Yalçın, göç hareketinin sınıflandırılmasını belli esaslar üstüne gerçekleştirmiştir. Yalçın'a göre göç hareketinin esasları; “*yerleşme esasına göre göçler*”, “*Ülke sınırları esasına göre göçler*”, “*Yoğunluk esasına göre göçler*” ve “*İrade esasına göre göçler*” şeklinde sıralanmaktadır (Çağlar, 2018: 26).

2.4. Göç Politikalarının Unsurları

Ülkeler, egemenlik hakları çerçevesinde ülke sınırlarına giriş ve çıkışların kontrolünü sağlama güdüsü ile farklı politikalar geliştirmekte ve uygulamaktadır. Söz konusu politikalar ilk olarak ülke sınırlarının muhafaza edilmesi ve yönetilmesiyle başlayarak ülkeye giriş ve çıkışların kanun ve yasalarla biçimlendirildiği vize rejimiyle devam etmektedir. Vize rejimi ve sınır yönetimiyle kanunlar kapsamında sürdürülen göç politikaları, yabancıların ülkeye girmelerinin ardından kalış süreleri ve statüleri benzeri düzenli göç faktörleri tespit edilmektedir. Düzenli göç dışında ülkeye girmeye, ülkeden çıkmaya ya da transit bir şekilde kullanmaya ilişkin düzensiz göç politikaları hazırlanmıştır. Hepsi farklı bir politika ve sınır ötesi ilişkiler sarmalı haline gelen bir sistemi oluşturmaktadır (Topal, 2015: 5). Bunlardan ayrı bir şekilde düzensiz ya da düzenli göç olarak ülkeye girerek Mülteci Hukuku sistemine tabi olacak yabancı bireyler adına ise eylem strateji ve planlamaları hazırlanarak son aşama uyum ya da entegrasyonla alakalı sürdürülebilir politikalar üretilmektedir. Göç politikalarının ana faktörleri vize, sınır yönetimi, düzensiz ve düzenli göç politikalarıyla mülteciler hukuku çerçevesinde uyum politikaları olarak ifade edilmektedir (Demirhan ve Aslan, 2015: 23; Toprak, 2017: 36; Özgüler, 2018: 2).

2.5. Göçün Güvenlikleştirilmesi

Sınır ötesi göç hareketlerinin artış gösteren yoğunluk ve etkileri, göç olgusunu günümüz toplum ve devletleri adına önemli bir politik gündeme dönüştürmüştür. AB perspektifinden ele alındığında toplumun ve medyanın ilgisini çeken göç sorununun, güvenlikleştirmenin uygulandığı alanlar arasında yer almaya başladığı görülmektedir. Bu bağlamda göçe ilişkin alınmış tedbirler, göçlerin düzenlenmesinin yanı sıra sınır güvenliğinin artırılarak göç hareketinin engellenmesine odaklanmıştır. Göçün güvenlikleştirilmesi, göç probleminin şiddet ve doğası hususunda yanlış algılara yol açmaktadır. Bunun haricinde göç olgusunun güvenlik kapsamında tanımlanması ve güvenlik temelli politika araçlarıyla yönetilmesi; refah yaratılması, işgücü piyasasında meydana gelen yenilikler, çok kültürlü toplumların yaratılması ve AB'nin dünya genelinde bulunan imajı bakımından negatif yönlü sonuçlara neden olabilmektedir (Şemşit, 2010: 29).

Farny (2016)'e göre AB içerisinde göç olgusunun güvenlikleştirilmesine yardımcı olan temel unsur Schengen Bölgesi olarak ifade edilmektedir. İç sınırların kaldırılmasıyla serbest dolaşıma katkıda bulunan söz konusu sistem sayesinde göçmen bireyler AB refahına bir risk olarak algılanmıştır. Bu nedenle göç, güvenlik konusu şeklinde değerlendirilmiş ve üçüncü devlet vatandaşlarına sağlanan hak ve özgürlüklerin azaltılabilmesi adına meşruiyet yaratmıştır (Farny, 2016: 2).

2.6. Kopenhag Okulu ve Güvenlik Teorileri

Çift kutuplu sistem zamanında dehşet dengesinin bulunduğu ve sert askeri tekniklerin rekabetinin çevresinde biçimlenen ve gelişim gösteren güvenlik algısı, bahsedilen dönemden sonra farklılık gösteren sınır ötesi konjonktürün etkisi ile değişime maruz kalmıştır. Bahsedilen süreç içinde ülkelerin yalnız başlarına çözüme kavuşturamadıkları ve diğer ülkelerle iş birliğinde bulunmak durumunda kaldıkları ifade edilmektedir. Devletler tarafından istikrar ve güven ortamına

etkide bulunacağı varsayılan söz konusu riskler arasında göç problemleri, organize suçlar ve terörizm yer almaktadır (Marchesin, 2003: 15). Özellikle Soğuk Savaş zamanının sonlanması ile artmış olan istikrarsızlık ortamı, terörle göç probleminin artmasına yol açmış ve ekonomiyle siyasi açıdan önlem, alınması gerekli olan öncelikli önlemler haline gelmiştir. Dolaylı olarak dünya genelinde ve AB’de realist paradigmaya karşılık geleneksel olmayan güvenlik teorileri meydana gelmiştir.

Kopenhag Okulu, Ole Wæver ve Barry Buzan başta olacak şekilde Elzbieta Tromer, Pierre Lemaitre, Morten Kelstrup ve Jaap de Wilde benzeri tümü Kopenhag’da yer alan “*Centre for Peace and Conflict Research*”te çalışan bilim adamlarının öncülerini meydana getirdiği ve güvenliğe ilişkin araştırmalar gerçekleştiren bir grup olarak ifade edilmektedir. (Baysal ve Lüleci, 2015: 62). 1993’te *Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe* isimli kitap yayımlanmıştır. McSweeney, merak yaratan söz konusu eseri ve Buzan’ı eleştirdiği çalışmasında, bahsedilen grubu ilk kez “*Kopenhag Okulu*” olarak ifade etmiştir (Baysal ve Lüleci, 2015: 64).

Göçmen bireylerin AB tarafından iç sınırların güvenliği karşısında bir risk şeklinde algılanması dikkate alındığı zaman daha iyi bir yaşam arayışında olan kişilerin güvenlik sorununa dönüştüğü görülmektedir. “*AB Sınır ve Sahil Güvenliği Ajansı Frontex*”in düzensiz göçü kontrole alabilmek için yaptığı çalışmalar söz konusu yaklaşımın bir yansıması olarak kabul edilmektedir. Dolaylı olarak 20. yüzyılın ortalarını etkisine alan ve sadece askeri problemleri güvenlik riskli şeklinde nitelendiren realist paradigmanın tam tersine, göçleri Kopenhag Okulu’nun belirlemiş olduğu yeni güvenlik yaklaşımıyla uyuşmaktadır. Bu bakımdan Kopenhag Okulu ve bel kemiği olarak kabul edilen “*Güvenlikleştirme Teorisi*” araştırma adına gereken kurumsal altyapıyı sağlamaktadır.

Güvenlikleştirme olgusu, ilk kez 1990’lı yılların ortalarında Wæver tarafından çerçevesinin çizilmesini ardından sınır ötesi ilişkiler terminolojisine dahil edilmiştir (Baysal ve Lüleci, 2015: 66). Güvenlikleştirme kavramı, acil tedbir durumlarını gerekli kılan ve politikada yer alan halihazırdaki konuların siyaset üzeri bir konuma çıkarılabilmesi adına sahneye konması olarak ifade edilmektedir (Buzan ve diğerleri, 1998: 35). Buzan ve diğerleri, (1998) güvenlikleştirmenin üç temel faktörü olduğundan söz etmektedirler. Bahsedilen üç temel faktör; işlevsel aktör, referans nesnesi ve güvenlikleştirici aktör olarak ifade edilmektedir. Güvenlikleştirici aktör, varlığa dayalı riski ifade eden otorite sahibi liderleri temsil etmektedir. Otorite sahipleri, güvenlik sorununu gündem haline getirerek güvenlik riskinin varlığına vurgu yapmaktadır. Referans nesnesiyse otorite sahibi olan kişinin söylemini ulaştırdığı toplum ya da riskli olan değerler olarak tanımlanmaktadır. Toplumun, otorite tarafından ifade edilen güvenlik riski söylemine ve bu duruma karşın alınacak acil tedbirlere (vergilerin arttırılması, askere alım vb) izin vermesi gerekmektedir (Buzan ve diğerleri, 1998: 36).

3. AB-TÜRKİYE EKSENİNDE GÖÇ POLİTİKALARI VE YATIRIM YOLUYLA VATANDAŞLIK

3.1. AB Ülkelerine Göçün Tarihsel Arka Planı

Avrupa inşasının başlangıç zamanında göç olgusu gündem konusu olmamıştır. İkinci Dünya Savaşı’nın ardından gündem konusu haline gelmiş olan göç ve Avrupa’da yer alan göçmenler konusu, ekonominin canlandırılabilmesi adına önemli bir konu olarak kabul görmüştür. Bunun nedeni İkinci Dünya Savaşı’nın ardından toparlanma süreci içerisinde sanayi sektöründe eksik kalan çalışan gücü, diğer devletlerden giderilmeye çalışılmış olup bahsedilen dönem içerisinde Avrupa bölgesine misafir çalışanların teşvik edildiği gözlemlenmektedir (Aykaç ve Yertüm, 2016). Bu kapsamda Avrupa bölgesine en yoğun göç hareketinin İkinci Dünya Savaşı’nın ardından yaşandığı kaydedilirken, bahsedilen dönemde göçmen bireyler, Avrupa ekonomisinin gelişmesinde değerli bir rol oynamıştır. Bu kapsamda 1970’li yıllara dek Avrupa bölgesinde liberal bir göç politikası hâkim

olmuştur. Farklı bir ifadeyle İkinci Dünya Savaşı'yla 1973 ve 1974 yıllarına kadar Batı Avrupa'da yer alan devletlerdeki sanayileşme girişimlerine bağlı olacak şekilde artış gösteren işgücü talebi nedeniyle göç kontrolünün daha liberal gerçekleştirildiği ifade edilmektedir. Bunun haricinde bahsedilen devrin Soğuk Savaş ve kolonilerin bağımsızlıklarını kazanmalarının etkisi ile de biçimlendiği belirtilmektedir (Rystad, 1992: 1168).

1950'li yıllardan petrol krizinin meydana geldiği döneme dek OECD devletlerinin yılda ortalama yüzde beş oranında büyümesine bağlı olacak şekilde özellikle İngiltere, Fransa ve Almanya'da çalışan gereksinimi oluşmuştur. Bu kapsamda devletler göçmen çalışan kabulünde çeşitli politikalar geliştirmiş olup ilk olarak savaş döneminde yerinden edilen kişileri, daha sonra ise İspanya, Portekiz ve İtalya benzeri sanayileşmesi daha yavaş ilerleyen devletlerden işçi almışlardır. Kimi devletler, sömürgecilik ilişkilerinin olduğu devletlere yönelmiş ve İngiltere Hindistan alt kıyasını, Fransa ise Kuzey Afrika'yı tercih etmiştir. Bahsedilen devletlerden farklı olacak şekilde Almanya ise Batı Avrupa'nın komşularından kısa vadeli sözleşmeyle gelen çalışanları kabul etmiştir. Söz konusu durumun sonucunda bahsedilen dönem içerisinde Batı Avrupa bölgesine göç akını on milyona erişmiştir (Stalker, 2002: 152).

1973 ile 1974 yılları arasında patlak vermiş olan petrol krizi ile işsizlik oranlarında meydana gelen yükseliş, Batı Avrupa'da yer alan ülkelerin kısıtlayıcı göç politikalarına yol açmıştır. Bahsedilen dönem içerisinde, ekonomik sebeplere dayanarak göçmen bireylere karşı bakış açısı olumsuz yönde değişmiştir (Genç, 2010: 182). 1980'e dek aile birliğinin muhafaza edilmesi ve siyasi mülteciler hariç olacak şekilde katı bir göç kontrolünün varlığı görülmektedir. 1970'li yıllarda başlamış olan ve 1980'li yıllarda yoğunlaşarak devam etmiş olan AB'nin güvenlikleştirilmiş göç politikaları, düzensiz göç hareketiyle mücadele konusunda normalleştirilmeye çalışılmıştır (Vollmer, 2017: 50).

AB'nin göçmen bireylere karşı bakış açısına etkide bulunan olaylar arasında yer alan 11 Eylül saldırılarıyla göçmen bireylere bakış açısı negatif yönde şekillenmiştir. Özellikle Amerika'da saldırıyı yapan on dokuz hava korsanın yabancı uyruklu olmaları, ülke içerisinde terörizm algısını değiştirip yabancı uyruklu insanlardan endişe duyulmasına neden olmuştur (Karyotis, 2007: 2).

Suriyeli göçmen sayısının en çok olduğu 2015'ten başlayan Tablo 1, 2015 ile 2021 dönemlerindeki Avrupalı ülkelerde bulunan göçmen sayısını göstermektedir. Tablo 1'e göre Avrupalı ülkeler arasında 2015'te en çok göçmen Almanya'da, en az göçmen ise Lihtenştayn'da yer almaktadır. 2021'deki verilere bakıldığında zaman da durumun aynı olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Ülkelere Göre Göçmen Sayıları (2015-2021)

	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015
Belçika	139.743	118.683	150.006	137.860	126.703	123.702	146.626
Bulg.	39.461	37.364	37.929	29.559	25.597	21.241	25.223
Çekya	69.360	63.095	105.888	65.910	51.847	64.083	29.602
Dan.	63.489	57.230	61.384	64.669	68.579	74383	78.492
Almanya	874.367	728.606	886.341	893.886	917.109	1.029.852	1.571.047
Estonya	19.524	16.209	18.259	17.547	17.616	14.822	15.413
İrlanda	80.732	74.211	85.630	97.712	78.499	85.185	80.792
Yun.	57.120	84.221	129.459	119.489	112.247	116.867	64.446
İspanya	528.856	467.918	750.480	643.684	532.132	414.746	342.114
Fransa	336.398	283.237	385.591	386.911	369.623	377.709	364.221
Hırv.	35.912	33.414	37.726	26.029	15.553	13.985	11.706
İtalya	318.366	247.526	332.778	332.324	343.440	300.823	280.078
G. Kıbrıs	24.001	25.861	26.170	23.442	21.306	17.391	15.183
Letonya	12.689	8.840	11.223	10.909	9.916	8.345	9.479
Litvanya	44.858	43.096	40.067	28.914	20.368	20.162	22.130

24		AB GÖÇ POLİTİKALARI ÇERÇEVESİNDE YATIRIM YOLUYLA VATANDAŞLIK PROGRAMLARI: YUNANİSTAN-İSPANYA ÖRNEĞİ VE TÜRKİYE UYGULAMASI
----	---	--

Lüks.	25.335	22.490	26.668	24.644	24.379	22888	23.803
Mac.	80.471	75.470	88.581	82.937	68070	53.618	58.344
Malta	18.148	13.885	28.341	26.444	21.676	17.051	16.936
Hollanda	214.105	182.244	215.756	194.306	189.646	189.232	166.872
Avust.	118.511	103.565	109.167	105.633	111.801	129.509	166.323
Polonya	241.116	210.615	226.649	214.083	209.353	208.302	218.147
Portekiz	50.721	67.160	72.725	43.170	36.639	29.925	29.896
Romanya	194.642	145.519	202.422	172.578	177.435	137.455	132.795
Slovenya	23.624	36.110	31.319	28.455	18.808	16.623	15.420
Slovakya	5.733	6.775	7.016	7.253	7.188	7.686	6.997
Finlandiya	36.364	32.898	32.758	31.106	31.797	34.905	28.746
İsveç	90.631	82.518	115.805	132.602	144.489	163.005	134.240
Birleşik Krallık -	-	-	680.906	603.953	644.209	588.993	631.452
İzlanda	8.996	8.544	9.872	11.830	12.116	8.710	5.635
Lihtenş	669	713	727	649	645	607	657
Norveç	53.947	36.287	48.680	47.864	53.351	61.460	60.816
İsviçre	144.907	138.778	145.129	144.857	143.377	149.305	153.627
Kaynak:	Eurostat, Immigration by age group, sex and citizenship, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_imm1ctz/default/table?lang=en , (Erişim Tarihi: 04.12.2024).						

Avrupa bölgesine artış gösteren göçe karşılık olarak AK, 2015'te sınır yönetiminin geliştirilerek Avrupa'nın dış sınırlarında güvenliğin artırılmasını temel bir gereklilik şeklinde algıladığını belirtmiştir. AB, 2016'da yayınladığı “*Sınırlar ve Güvenlik için Daha Güçlü ve Akıllı Bilgi Sistemi*” isimli belgeyle teröre karşı faaliyet planına açıklık getirmiş ve 2015'te elli milyon turistin Avrupa bölgesini ziyaret etmesi, 200 milyon göçmen bireyin ve Suriye'de meydana gelen krizden kaynaklı iki milyona yakın düzensiz göçmenin AB sınırlarını geçmesi, 2015'te Paris, 2016'da ise Brüksel'de meydana gelen terör faaliyetleriyle bağdaştırılmıştır (Baker, 2019: 438).

AB'ye göç konusuna yönelik tartışmalar sürerken, 2007'de nitelikli işgücü gereksinimini gidermeye ilişkin ikamet ve çalışma izni tanıyan “*AB Mavi Kart*” sistemi geliştirilmiştir. Söz konusu sistemle AB, 2030'a dek yirmi milyon çalışanı istihdam etmeyi hedeflemiştir (Harald, 2020: 41).

3.2. AB'nin Güncel Göç Politikaları

a) Yasal Göç

Bu alana yönelik gerçekleştirilen politika, ev sahibi olan devletlere uyumun önemini tam anlamıyla göz önünde bulundurarak yasal göç adına bir kapsam yaratmayı hedeflemektedir. Yasal göçmenlik ile alakalı AB tedbirleri, “*AB Mavi Kart Yönergesi*”ne tabi kalifiye personeller, öğrenci ve araştırmacılarla aile birleşimi ve uzun vadeli ikamet eden kişiler gibi belli göçmen kategorileri adına ikamet ve giriş şartlarını içermektedir. Aralık 2011 tarihinde “*Tek İzin Direktifi*” kabul görülmüştür. Söz konusu düzenleme, bir AB ülkesinde yasal bir şekilde yaşayan AB'ye üye olmayan çalışanlar için bazı haklar oluşturmuştur (European Union, 2024a).

Öte yandan Kasım 2011 tarihinde başlatılmış AB Göç Portalı, AB'ye taşınmayı isteyen yabancılar adına uygulamaları veriler sunmaktadır. Site bunun haricinde mevcut AB'de yer alan ve bir AB ülkesinden diğerine geçmeyi arzulayan göçmen bireylere ilişkindir. Söz konusu portal tüm göçmen kategorileri adına yirmi yedi AB ülkesinin tümündeki prosedürlere ilişkin özel pratik veriler sunmaktadır. AB'nin göçe yönelik yaklaşımı, uyum problemini de değerlendirmektedir. Göçmen bireylerin ev sahibi topluma başarılı olarak uyumunu, yasal göçün sunduğu imkanları en üst seviyeye ulaştırmak ve göç hareketinin AB'nin gelişmesi adına sahip olduğu potansiyelin farkına varmak adına esas olarak kabul edilmektedir. AB bu durumu akılda tutup, ortak yaklaşımlar oluşturmak ve

AB seviyesinde bilgi alışverişi gerçekleştirmek amacıyla Avrupa iş birliğini özendirilmektedir (European Union, 2024a).

Göç hareketinin yönetilmesine ilişkin güvenilir ve sürdürülebilir bir politika yaklaşımı, düzensiz göçün de değerlendirilmesini gerekli hale getirmektedir. AB problemi, yasadışı göçmen personel çalıştıran işverenleri hedefleyen özel tedbirlerle ve “*Temel Haklar Bildirgesi*”yle uyumlu etkili ve insani bir geri dönüş politikası yaratmaya çalışıp değerlendirmekte ve bunun haricinde, belgesiz bireylerden faydalanan insan ticareti ağları ve kaçakçıları da hedeflemektedir. Ayrıca paylaşılan sorumluluk ve dayanışma temelinde geçiş ve menşe ülkeleriyle ortaklık ve diyaloglar sağlamak, göçe ilişkin ortak AB görüşünün de büyük bir kısmını meydana getirmektedir (European Union, 2024a).

b) Düzensiz Göç ve Geri Dönüş

Göçmen Kaçakçılığı

Göçmen kaçakçılığı, dinamik bir küresel suç şeklinde nitelendirilmektedir. Yoksulluk, siyasal ve sosyal istikrarsızlık ve bunun haricinde yasal göç yöntemlerinin kısıtlı olması, bireylerin AB’ye izinsiz girişlerini, AB’de kalmalarını ya da transit geçişlerini daha kolay bir hale getirebilmek adına suç ağlarına doğru yönlendirmektedir. Deniz aracılığıyla göçmen kaçakçılığı, göçmen kaçakçılığının en riskli şekilleri arasında yer almaktadır ve genellikle büyük insani destek gerektirmektedir. AB üyesi olan devletlerin deniz ve sahil güvenlik güçleri, denizde tehlikede olan bireylerin yaşamlarını kurtarabilmek adına “*Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı*”nın desteğiyle önemli çabalar sarf etmektedir (Balcı, 2023: 774).

Düzensiz göçmenlerin büyük bir kısmı ilk başlarda AB’ye yasal bir şekilde kısa vadeli vizeler ile giriş yapmakta, fakat vize zamanları dolmasına rağmen ekonomik sebeplerle AB’de kalmaya devam etmektedirler. Bu sebeple dış sınırların güvenilir ve etkili yönetilmesi esas olarak kabul edilmektedir. AB, kimlik belirleyebilmek adına bilgi teknolojisinden yararlanarak yüksek seviyede güvenlik sağlamayı hedefleyen entegre bir sınır yönetimi stratejisi üretmiştir (Efe ve Arıcı, 2023: 162).

Dış Sınır Kontrollerini Geliştirme

AK, tüm AB üyesi olan devletlerin AB’nin dış sınırlarının kendi kısımlarını kontrol etmelerini sağlayıp düzensiz göçün önüne geçebilmek adına kuvvetli adımlar atmakta ve AK faaliyetleri bunun haricinde AB’nin göç yönetim stratejisinin etkinliğini kuvvetlendirmeyi ve göçmen bireylerin temel hak ve özgürlüklerine saygı duyulmasını sağlamayı hedeflemektedir. Buna benzer faaliyetler, kimileri kabul görülmüş ve günümüzde uygulanmakta olan, kimileri ise yasak koyucular tarafından tartışılmaya devam eden yasal tedbirleri kapsamaktadır. Söz konusu tedbirler şu şekildedir (Yetiş, 2023: 862):

- Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı’nın dış sınırlarda bulunan etkinliğini artırabilme kadına yetkisinin artırılması.
- Schengen yasalarının doğru bir şekilde uygulanıp uygulanmadığını doğrulayabilmek adına bir değerlendirme mekanizması yaratılması.
- Sınır gözetim makamları arasında bulunan koordinasyonun daha yoğun bir hale getirilmesi ve bunun haricinde bir Avrupa sınır muhafızları sistemi yaratmanın fizibilitesinin değerlendirilmesi.
- Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı tarafınca koordine edilmiş operasyonel iş birliği kapsamında dış deniz sınır gözetimi adına yaralar hazırlanması.

İnsancıl ve Etkili Bir İade ve Geri Kabul Politikası

Sürdürülebilir ve kapsamlı bir göç politikası adına “*AB Temel Haklar Şartı*”na uygun ve gönüllü geri dönüşü seçme prensibine dayandırılan etkili ve insani bir geri dönüş politikası esas olarak kabul edilmektedir. AB, tekrardan entegrasyon ve gönüllü geri dönüşle alakalı AB stratejisine

uygun bir şekilde “*Geri Dönüş Yönergesi*” kapsamında geri dönüşleri yönetmeye ilişkin yerel gayretleri uyumlulaştırmayı ve desteklemeyi hedeflemektedir. Strateji, gönüllü geri dönüşleri özendirilmekte, düzensiz göçmen bireylerin menşe ülke içerisinde tekrardan uyumunu basitleştirmekte ve “*İltica, Göç ve Entegrasyon Fonu*” dahil olacak şekilde mali destek sunmaktadır. Ortak AB geri dönüş sisteminin başarısını sağlayabilmek adına AB’ye üye olmayan devletler ile geri kabul antlaşmaları kapsamında etkili iş birlikteliği de gereklilik arz etmektedir. Kapsamlı, etkili ve adil bir AB göç politikasının parçası şeklinde geri kabul ve geri dönüş konusuna yönelik iş birlikteliğinin artırılmasına yönelik iletişim, “*Yeni Göç ve İltica Paktı*”nın devamı niteliğine sahiptir (European Union, 2024b).

27.04.2021’de Komisyon, gönüllü geri dönüşlerin sayısını çoğaltmayı ve geri dönen kişilere sunulan desteğin kalitesini daha iyi bir hale getirmeyi hedefleyen gönüllü geri dönüş ve tekrardan uyuma yönelik AB stratejisini, 29.09.2021 tarihinde ise 2021 ile 2025 yılları arası dönem adına göçmen kaçakçılığına karşı yenilenen bir EB eylem stratejisini kabul görmüş ve göçmen kaçakçılığı ağlarını araştırarak kovuşturabilmek adına AB devletleri ve AB yasa uygulama kuruluşları arasında bulunan operasyonel iş birlikteliğini ve bilgi alışverişini kuvvetlendirmiştir. Plan, detaylı bir yaklaşım özümsemekte ve AB’ye giden göç yolları boyunca ortak devletler ile daha çok iş birlikteliğini hedeflemektedir. Göçmen kaçakçılığı karşısında “*AB Eylem Planı*”nın bir parçası şeklinde, AK irtibat görevlileri, üye devletler ve AB ajansları arasında bulunan iş birlikteliğini hızlandırabilmek adına AK tarafından yeni bir yönetmelik önerisinde bulunulmuş ve 2019’da eş yasa koyucular tarafından kabul görülmüştür.

Göçmen irtibat görevlileri ağı, üçüncü devlet yetkilileri ile iş birlikteliğinde koordineli bir yaklaşım özümseyerek göç konusuna yönelik bilgi alışverişini geliştirmeyi hedeflemektedir. Düzensiz göçün önüne geçebilmek, düzensiz göçmen bireylerin geri kabullerini daha kolay bir hale getirebilmek, göçmen kaçakçılığı ile mücadelede bulunabilmek ve AB’ye giden yasal yolları kolaylaştırabilmek adına göçmen irtibat görevlilerinin çalışmaları fazlasıyla önem arz etmektedir (European Union, 2024b).

Ortak Avrupa İltica Sistemi

Sığınma, mültecilerin korunmalarına yönelik “*1951 Cenevre Sözleşmesi*” içerisinde kabul görüldüğü gibi, devletler adına temel bir hak ve sınır ötesi bir yükümlülük olarak kabul edilmektedir. AB üyesi olan devletlerin, sığınmacıları onurlu olarak ağırlama ve onlara adaletli bir şekilde davranmalarını ve durumlarının tek tür standartlar gereğince incelenmesini sağlama konusuna yönelik ortak bir sorumluluğu bulunmaktadır. Bahsedilen amaç doğrultusunda AK, 1999’da Cenevre Sözleşmesi’nin kapsayıcı ve net bir şekilde uygulanmasına dayanan bir “*Ortak Avrupa İltica Sistemi (CEAS)*” oluşturmaya ilişkin araştırmayı taahhüt etmiştir (European Union, 2024c).

CEAS, sığınmacılara adaletli ve açık bir sistem içerisinde başvuruda bulundukları her alanda eşit muamele görmelerini sağlayabilmek adına ortak standartlar ve iş birlikteliğini belirlemektedir. Söz konusu sistem 5 yasama aracı ve 1 kurum tarafından yönetilmektedir (European Union, 2024c):

- Avrupa Birliği İltica Ajansı
- Avrupa Sığınma Daktiloskopi Veri tabanı Yönetmeliği
- Dublin Yönetmeliği
- Yeterlilik Direktifi
- Kabul Koşulları Direktifi
- İltica Prosedürleri Yönergesi

AK, iltica sistemleri ve göç yönetiminin geliştirilerek uygulanmasında AB üyesi olan devletlere destek çıkmaktadır. Bahsedilen durum AB üyesi olan devletlerde, özellikle Yunanistan, İspanya, Kıbrıs, Malta ve İtalya’da operasyonel müdahale sağlanıp gerçekleştirilmektedir.

Bahsedilen devletlerde AK, sahada bulunan ekipler vasıtasıyla ve AB ajanları, sınır ötesi kurumlar ve diğer alakalı aktörler ile koordinasyon içerisinde şu konulara yönelik ulusal makamlara destek vermektedir (European Union, 2024c):

- Göçmenlerin gelişlerini yönetmek.
- Yeterli göçmen kabul tesislerinin inşa edilmesi.
- AB seviyesinde tekrardan yerleştirme kararlarının ve diğer transfer süreçlerinin uygulamaya geçirilmesi.
- Verimli geri dönüş ve iltica prosedürlerinin sağlanması.
- Sınır yönetiminin daha iyi bir hale getirilmesi.
- Refakatsiz küçük çocukları ve diğer savunmasız grupları muhafaza etmek.
- Yasal açıdan ikamet eden üçüncü devlet vatandaşları adına uyum politikalarını özendirmek.

3.3. Avrupa Birliği Göç Politikasının Unsurları

Amsterdam Antlaşması'nın dördüncü başlığı; altmış birinci ve altmış dokuzuncu maddeler, göç, sığınma, vize ve bireylerin serbest dolaşımı konularına yönelik politikaları içerecek biçimde düzenlenmiştir. Amsterdam Antlaşması'na dek ortak göç politikası hazırlanmasında başarılı olamamış üye ülkeler; iltica ve göç, geçici koruma konularına yönelik benzer problemlerle karşı karşıya kalmışlardır. Amsterdam Antlaşması'yla birlikte, Maastricht Antlaşması'nın üçüncü sütununda bulunan kimi düzenlemeler, ilk sütun olarak kabul edilen Avrupa Toplulukları sütununa eklenmiştir. Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve AB'nin eski Sovyet uydusu devletleri kapsamına alıp genişlemesiyle birlik içinde düzensiz göçler adına alınması gerekli olan tedbirler de zorunlu bir hal almıştır. Bahsedilen süreç içerisinde güvenlik, göç hareketinin itici gücü konumunda yer almıştır. Bu nedenle göçün faktörleri gerçekleştirilen düzenlemelerle birlik seviyesinde görünür hale getirilmeye çalışılmıştır.

Sınır Yönetimi: Sınır Yönetimi, AB'nin oluşturmayı istediği adalet, güvenlik ve özgürlük alanı inşa sürecinde güvenliğin sağlanması bakımından fazlasıyla önem teşkil etmektedir. AB parasal ve ekonomik bütünleşme hareketi, 1990'dan sonraki göç politikalarını da içeren adalet ve içişleri bütünleşmesiyle beraber göç olgusunun faktörlerini de yüksek politika standardına kaydırmıştır. Sınır yönetimi hususunda AB'ye üye olan ülkeler ortak adımlar atıp bütünleşme sürecinin güvenliğini inşa edilmesini sağlamaya çaba göstermişlerdir. Schengen Antlaşması bu açıdan kritik bir dönüm noktası olarak nitelendirilmektedir. AB, "1985 Schengen Antlaşması" ve 1990'da yürürlüğe girmiş "Schengen Uygulama Antlaşması"yla birlikte AB üyesi olan ülkeler arasında bulunan sınırları aşamalı bir şekilde kaldırmaya başlamıştır (Mitsilegas, 2002: 666).

Vize Yönetimi: Vize politikasıyla İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Batı Avrupa devletleri arasında oluşturulması hedeflenen bütünleşme düşüncesi, farklı alanlarda temeli atılmış gelişmeleri yanında getirmiştir. Söz konusu değerli gelişmeler arasında vize yönetimi yer almaktadır. Vize konusu ile alakalı atılmış ilk adımlar, AK Parlamenter Meclisi'nde meydana gelmiştir (Karaca, 2010: 58). 1957'de AK üyesi devletler arasında "Kişilerin Serbest Dolaşımı" şartlarına ilişkin anlaşma imzalanmış, böylelikle Avrupa vatandaşlarının serbest dolaşımı olayı somut bir konuya dönüşmüştür. Ancak söz konusu anlaşma turistik amaçlı vizelerin kaldırılmasını öngördüğü için "Schengen Antlaşması" sırasında verilmiş kararlar kadar kapsamlı olmayı başaramamıştır.

Entegre Sınır Yönetimi: AB komisyonu, 2002'nin Mayıs ayında "Üye ülkelerin Ortak Dış Sınırlarının Entegre Yönetimine Doğru" adlı belgeyi yayınlamıştır. 2001 ve 2004 yıllarında gerçekleşen Madrid saldırıları, terör riskine karşı Avrupa sınırlarının yönetim ve güvenliğini zorunlu kılmıştır. Ülkelerin yerel güvenlik kaygıları çoğalırken, AB seviyesinde içişleri ve adalet konusu öncelik sahibi olmuştur. Göç politikalarının de çerçevesi güvenlik merkezli uygulamalarda kendisini göstermiştir. AB, "Entegre Sınır Yönetimi"yle tüm yetkili mercilerin etkili olarak çalışmasını

öngörmektedir. Bu kapsamda Entegre Sınır Yönetimi AB göç politikası bakımından fazlasıyla önem arz etmektedir (Akman ve Kılınç, 2010: 9).

3.4 Avrupa Birliği'nde Göçün Güvenlik Tehditleri

Toplumsal Güvenlik: Toplumsal güvenlik, bir kimliğin algılanmış olan bir riske karşı savunulması olarak ifade edilmektedir. Farklı bir deyişle bir toplumun kimliğine ilişkin algılanmış bir riske karşı savunulması şeklinde tanımlanabilmektedir. Güvenlik analizlerinin referans öznelerinin devletten topluma doğru geçmesi dini, milliyetçi ve etnik kimliklere dayalı risk unsurlarının toplumsal güvenlik kapsamında ele alınmasına yol açmıştır. Bu durumun en büyük nedeni ise güvenliğin referans öznelerinde toplumu riske düşüren unsurların yalnızca devlet temelli olmaması, farklı durumlar söz konusu olduğunda devletin güvenliğinin sağlanmasının, toplumsal güvensizliği artırmasıdır. Bu kapsamda güvenliğin kapsamının genişlediği 1980'lerde ilk defa toplumsal güvenlik olgusunu “güvenlik sektörleri” içinde tanımlamış olan Buzan olmuş, sonrasında Buzan'ın kavramsallaştırılması geliştirilip toplumsal güvenliğin kendisi güvenliğin referans öznesi şeklinde kabul görülmüştür (Collins, 2017: 26).

Kopenhag Okulu, toplum ve devlet arasında toplumsal güvenlik olgusuyla ince bir çizgi çekip ayırım gerçekleştirmektedir. Toplumun ve devletin güvenlik gereksinimlerini birbirlerinden ayırmaktadır. Ülkenin güvenliği gibi toplumsal güvenliğine de kendisini meydana getiren kişilerden ve sosyal gruplardan daha çok ve farklı bir şey olan toplumun güvenliği olarak yaklaşılması gerekmektedir. Bu kapsamda toplum devlet egemenliği bakımından değerlini muhafaza ederken, güvenliğin farklı bir boyutu şeklinde kendisi güvenliğin referans nesnesine dönüşmüştür (Collins, 2017: 26).

Kültürel Güvenlik: Toplumsal güvenlik tanımlarına paralel olacak şekilde kültürel güvenlik, farklı nitelik ve ölçekte olan toplumların kimliklerini temsil etme ve tekrardan üretme mekanizmalarına ilişkin var olan veya potansiyel risk faktörleri karşısında korunması şeklinde ifade edilebilmektedir. Kültürel güvenlik kapsamında ülkede bulunan yerel kültürün merkez noktaya alınıp değer kazandırıldığı ve söz konusu kültürün haricinde kalan kişilerin hiçe sayılıp yerel kültürü yok edeceği endişesi halka aşılanmaktadır. Göçmenler de ev sahibi halkın dışsalları olarak toplum içerisinde mevcut kültürü tahrip eden, homojenliğini bozuntuya uğratan ve yozlaştıran faktörler olarak kabul edilmektedir (Huysmans, 2000: 752).

3.5. AB Göç Politikalarının Güvenlikleştirilmesi

20. yüzyılda küresel göçleri yönlendirmiş olan en önemli dinamikler, bir taraftan dünyanın yoksul kesimlerinde meydana gelen derin işsizlik ve yoksulluk benzeri nedenlere yol açan göçmen arzı, öte taraftan en gelişmiş kesimlerde bulunan işgücü açığını göçmen bireylerin ucuz işgücü emeği ile karşılamaya dayanan ekonomik esaslı göçmen talebi olmuştur. Göçen bireyler tarafından en fazla gidilen coğrafya Avrupa olmuştur. Avrupa bölgesi, dünyanın en büyük göç güzergahları arasında kabul edilerek dünyanın göç alan diğer yerlerinden ayırt edici niteliği, bölgede 20. yüzyılın ikinci yarısının ardından başlamış uyum çalışması ve bu duruma bağlı bir şekilde geliştirilmiş Avrupa Serbest bölgesi olarak ifade edilmektedir. Bahsedilen bölgeyle büyüyen ithalat ve ihracat bölgeleri ve uyum faaliyetleriyle başlamış bütünleşme politikaları, göç hususunda Avrupa bölgesini fazlasıyla cazip bir hale dönüştürmüştür (Canpolat ve Arıner, 2012: 11).

Toplum içerisinde yayılmış ve genel kabul edilmeye başlanmış göçmen nüfusunun tüm alanlara zararı dokunduğu görüşü, göç politikalarının oluşturulmasını da zorunlu kılmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra AB'ye yönelmiş olan göç ve bu durum sonucunda gelişen göç politikaları üç aşamada ele alınabilmektedir (Canpolat ve Arıner, 2012: 11):

- Avrupa bölgesinde göç hareketlerinin yönelimi, güney çevre devletlerinden kuzeyde yer alan sanayileşmiş devletlere, özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra tekrardan inşa faaliyetlerinde istihdam edilmesi için vasıfsız “*misafir işçilerin*” davet edilmesi uygulaması ile başlamıştır.
- İkinci göç aşaması, göçen kişilerin ve orada yaşamlarını kurmuş göçmen bireylerin aileleri ile bir araya getirilmeleri ile mümkün olmuştur.
- Son göç aşamasıysa Berlin Duvarı'nın yıkılışı ve komünist rejimlerin ortadan kaldırılarak sonlandırılması ile Batıya yönelen göçmenler tarafınca gerçekleştirilmiştir.

Göç politikaları kapsamında bulunan hususlar ise kaçak ikamet ve çalışma ile mücadele, istihdama geçişler, aile bütünleşmeleri, üçüncü ülke vatandaşlarına karşı politika, göç politikası, insanlar tarafınca üye ülke dış sınırlarının geçilmesini düzenlemekte olan yasalar ve bu geçişin denetiminin uygulanması ve mülteci politikası olarak sıralanabilmektedir (Girit, 2017).

Böylelikle AB anlaşmasının içerisine tam manasıyla göç ve göç ile alakalı hususlar eklenmiştir. 1985'te imzalanmış “*Schengen Antlaşması*”yla göçe ilişkin politikaların temelleri atılmışken, ayrıca 127 ülkeyle de ortak vize oluşturulmuştur. Bahsedilen anlaşmayla Avrupalı devletler arasında bulunan sınırlar ortadan kaldırılıp belirlenmiş yerlerde belirli kurallar sonucunda yaşanan kimi durumlar olmuştur. Söz konusu durumlar şu şekilde sıralanabilmektedir (<https://www.schengenvisainfo.com>):

1. Schengen bölgesinde yer alan bütün dünya devletlerinin vatandaşlarının Schengen devletlerinin iç sınırlarından sınır kontrolleri olmaksızın özgür bir şekilde geçmeleri.
2. Schengen devletlerinin dış sınırlarına ilişkin paylaşılmış standartlar.
3. Bütün Schengen devletleri adına uyumlulaştırılmış giriş ve kısa vadeli vize şartları.
4. Üye devletlerin polisleri arasında artış gösteren iş birlikteliği.
5. Suçlu bireylerin daha hızlı iadesi ve cezalarının daha kolay yer değiştirmesi de dahil olacak şekilde Schengen devletleri arasında öncelikli adli iş birlikteliği.
6. Üye devletlerin kendi içlerinde bireyler ve ürünlere ilişkin hızlı bir şekilde bilgi alışverişi gerçekleştirebilmelerine katkıda bulunan “*Schengen Bilgi Sistemi*” şeklinde adlandırılan gelişmiş bir paylaşımlı veri tabanı.
7. Schengen Bölgesi tarafından garantisi sağlanan özgürlük çerçevesinde polis, belli şartlarda, iç sınırlarda ve sınır bölgelerinde kontroller yapma yetkisini sürdürmektedir. Fakat bu bir sınır kontrolü olarak değerlendirilmemektedir. Polis, iç sınır bölgelerinde bireylerden Schengen Bölgesinde konaklamalarına ilişkin bilgi istemekte ve diğer alakalı soruları sorabilmektedir.
8. Büyük bir tehditten kanyaklı tam bir iç güvenlik gerçekleştirememiş Schengen devleti, otuz günü aşmamak şartıyla iç sınırlarında sınır kontrollerini geçici bir şekilde tekrardan tanıtabilmektedir.

3.6. Avrupa Birliği'nde Düzensiz Göçü Önlemek Amacı ile Kurulmuş Kurumlar

Egemenliklerini muhafaza etmek amacıyla ülkeler, farklı uygulamalar aracılığıyla yasadışı göç hareketlerinin önüne geçmeye çalışmaktadır. Farklı göç aşamalarını içeren bu tipoloji, “*sınır öncesi*”, “*sınır*” ve “*giriş sonrası*” olacak şekilde üç aşamaya ayrılabilir. Sınır ötesi tedbirler; insan kaçakçılığı ile mücadele, transit ve kaynak devletlerde giriş öncesi gerçekleştirilen dokümantasyon kontrolleri ve vize uygulamalarını kapsarken, sınır yönetimi ile alakalı olan tedbirler; kuvvetlendirilmiş fiziki sınırlar ve sınır kontrolleri ile gelişmiş güvenlik niteliklerine sahip belgelerden yararlanıldığı tedbirler olarak ifade edilmektedir. Girişten sonraki tedbirler ise; işveren yaptırımı, iş yeri teftişi, gözaltı ve farklı kısıtlamalar şeklinde ifade edilebilmektedir. Ayrıca çoğu ülke için iade uygulaması söz konusu tedbirlerin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmektedir (Koser, 2005: 10).

Uzun bir süredir yeni bir yaşam arayışında olan göçmen bireylerin hedefi olarak nitelendirilen AB, güvenliğine ilişkin bir risk şeklinde algıladığı düzensiz göç hareketiyle

mücadeleyi ana öncelikleri arasında kabul etmektedir. AB bir taraftan iş sınırların ortadan kaldırıldığı Schengen Bölgesi'ni oluştururken, öte taraftan ise güvenlik – özgürlük dengesini koruma iddiası ile “*Entegre Sınır Yönetim Modeli*”ni yaşama geçirmeye çaba göstermektedir (Doğan, 2009: 49).

AB'nin sınır yönetimine ilişkin politikaları, dış ve iç boyutu ile değerlendirilebilmektedir. AB'nin dış sınırlarını muhafaza etmeye ilişkin yaşama geçirdiği faaliyetler, ilticayla göç hareketinin güçleştirilmesi, AB'nin dış sınırlarında bulunan üyelere sağlanan yardımlar, Europol'ün kuvvetlendirilmesi ve ortak bilgi tabanları vasıtasıyla üye devletler arasında veri paylaşımının sağlanması, bu politikaların iç boyutunu meydana getirmektedir. AB'nin yasadışı göçe ilişkin transit ve kaynak devletler ile iş birliğinde bulunması, insan kaçakçılığı ile mücadele ve geri kabul uygulamaları da AB'nin sınır yönetimine ilişkin politikalarının dış boyutunu meydana getirmektedir (Koser, 2005: 10). AB, düzensiz göç hareketiyle mücadele politikalarını uygulamaya geçirirken pek çok girişim sonucunda ortaya sunduğu kimi araçlardan yararlanmaktadır. Geri kabul anlaşmaları, Eurosur, Eurodac, Schengen Bilgi Sistemi, Vize Bilgi Sistemi ve FRONTEX bahsedilen araçlar arasında en değerlileri şeklinde göze çarpmaktadır.

3.7. Yatırımcı Vatandaşlık Olgusu ve Yatırım Yoluyla Vatandaşlık

Vatandaşlık bir ülkenin, insanlarla kendi arasında çift yönlü olacak şekilde yükümlülük ve haklar belirlediği hukuksal ilişki şeklinde tanımlanmaktadır. Yatırım aracılığıyla sağlanan vatandaşlık, bireyle devlet arasında genellikle duygusal ilişki sağlanmadan meydana gelmektedir. Sınır ötesi hukuk sisteminde de Nottebohm kararıyla söz konusu duygusal ilişki sağlanmadan hukuksal ilişki sağlanması, diğer bir deyişle vatandaşlık kazanmanın arka planında vatandaşı olunan devletle duygusal ilişkiye sahip olunmaması hali tartışmalara neden olmuştur (Şaar, 2021: 27).

Ülkeler, özellikle son dönemlerde artış gösteren ekonomik problemlerine bir çözüm bulabilmek adına ülke içerisinde belli oranlarda dolaylı veya doğrudan yatırımda bulunan yabancı uyruklu bireylerin vatandaşlık sahibi olabileceğini kabul görmeye başlamıştır. Yatırımda bulunan yabancı uyrukluların ikamet onayı almalarına yönelik düzenlemelerle söz konusu bireylerin vatandaşlık sahibi olmalarına yönelik düzenlemelerin aynı amaca hizmet ettiğini söylenebilmektedir. Genellikle yatırım karşılığı olarak ikamet onayı alan bireylerin sonrasında vatandaşlık başvurusu gerçekleştirebilecek olması da iki durumun aynı üst başlıkla ele alınmasına imkân sunmaktadır. Bu alana yönelik terminoloji incelendiği zaman yatırım aracılığıyla ikamet, yatırım yolu ile vatandaşlık, ekonomik vatandaşlık programı ve göçmen yatırımcı programı benzeri çeşitli adların kullanıldığı görülmektedir (Xu ve diğerleri, 2015: 14)

3.8. Yatırım Yoluyla Vatandaşlık Kazanma Yöntemleri

Kişinin Niteliğinin Ön Planda Tutulduğu Vatandaşlık Kazanma Uygulamaları:

Geleneksel olarak kabul edilen ilk metotta bireyin devlete belirli bir ekonomik katkıda bulunmasına ilave olarak söz konusu sermayeyi istihdam oluşturma, sanayi tesisi inşa etme ya da girişimcilik benzeri vasıflarıyla bir araya getirerek vatandaşlığına girmeyi istediği devletin hizmetine sunması koşulu aranmaktadır. Toplum gerçekleştirilen söz konusu katkının karşılığı olarak ise ülke yasal yoldan vatandaşlık vermek amacıyla öngörülmüş bazı koşulları aramamakta ya da basitleştirerek uygulamaktadır (Şit Köşgeroğlu, 2017: 170).

Ekonomik Katkının Ön Planda Olduğu Tutulduğu Vatandaşlık Kazanma Uygulamaları (Yatırımcı Programları): Yatırım aracılığıyla vatandaşlık elde edilmesi hususundaki ikinci yöntemde ise ülkeler, belirli bir ekonomik kaynak sağlayan bireyleri direkt olarak ya da belirli bir süre bulunma koşuluna bağlı olacak şekilde vatandaşlığa kabul etmektedir. Birinci yöntemden farklı olacak şekilde bu yöntemde vatandaşlık verilecek bireyin niteliği nedeniyle,

devlete getirdiği ekonomik katkı öne çıkmaktadır (Andriopoulou, 2020). Salt ekonomik katkı karşılığı olarak vatandaşlık tanınması son otuz yıla mahsus bir uygulama olarak ifade edilmektedir.

3.9. Yatırım Yoluyla Vatandaşlık Programlarına Yöneltilen Eleştiriler

Üye ülkeyle arasında gerçek bir ilişki kurulmadan yabancı uyruklu yatırımcıya belli bir bedel karşılığı olarak AB vatandaşlığı kazandırılmasının, AB hukuk sisteminin temel prensiplerini ihlal ettiği belirtilmektedir. Bu duruma göre ticaret konusu olamayacak değere sahip AB vatandaşlığı, bireyin üye ülkelerle arasında bulunan bireysel ilişkilere dayanmaktadır. Sadece alakalı ülkeyle gerçek bir ilişkisi bulunan bireylere vatandaşlık verilmesi gerekmektedir. Sermaye temelli yatırım karşılığı vatandaşlık programlarının, diğer vatandaşlık elde etme yöntemlerinden farklı olacak şekilde AB Anlaşması'nın 4/3.215 maddesi içerisinde bulunan dürüst iş birlikteliği ilkesinin ihlal edilmesine neden olduğu, AB vatandaşlığını meta haline getirdiği ve değerini zarara uğrattığı, ayrımcılığa yol açtığı ve güvenliğin zayıf düşmesi riskini yarattığı belirtilmektedir (Fernandes ve diğerleri, 2021).

AB hukuk çerçevesinde yatırım aracılığıyla vatandaşlık kazanmaya yönelik ortaya çıkan soru şu şekildedir: “Bir üye devletin, Birlik üyesi olmayan bir devlet vatandaşına vatandaşlık verme yetkisi, AB hukuku tarafından sınırlandırılabilir mi?” (Sarmiento, 2019). Vatandaşlık konusunda üye ülkeler münhasıran yetkili olarak kabul edilse de AB Antlaşması'nın ikinci maddesi ve aynı anlaşmanın dördüncü maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında üye ülkelerin kanunlarını, AB hukuk sistemini göz önünde bulundurarak oluşturma yükümlülükleri bulunmaktadır. Bahsedilen durum da bu yetkinin sınırsız olmadığı anlamına gelmektedir (Weingerl ve Tratnik, 2019: 96).

Üye ülkelerin vatandaşlık konusunda sahip oldukları yetkilerin sınırlarının hangi şekilde belirleneceğinin tespit edilmesi gerekmektedir. AB Adalet Divanı, daha birlik vatandaşlığı gelmeden önce Micheletti kararında, vatandaşlık konusunu düzenleme yetkisinin üye ülkelere ilişkin olduğunu bildirmiştir. Bu duruma göre üye olmayan bir ülke vatandaşı, üye olan bir ülkenin vatandaşlığına sahip olmuşsa söz konusu kazanma kararının diğer üye ülkeler tarafınca tanınması zorunlu kabul edilmektedir. Söz konusu zorunluluğun tek istisnasının sınır ötesi hukuka ya da AB hukuk sistemine aykırı bir şekilde vatandaşlığın elde edilmesi durumu olduğu ifade edilmiştir (Weingerl ve Tratnik, 2019: 97).

Rottman Kararı içerisinde AB Adalet Divanı, vatandaşlık kazandırılmasına ve söz konusu kararın iptaline yönelik konuların AB hukuk kapsamında yer alıp almadığı sorusunun yanıtını aramış, vatandaşlığa yönelik konularda da AB hukuk sisteminin göz önünde bulundurulması gerektiğine vurgu yapmıştır. AB Adalet Divanı'nın kararları içerisinde, vatandaşlık konusunda ülkelerin mahfuz yetkisini kısıtlayan tek ilkenin orantılılık olduğu genel anlamda kabul görülmüştür. Söz konusu ilkeye göre somut olayın şartları, vatandaşlığın kaybedilmesi sonucunu meydana getiren suçun ya da hilenin ağırlığıyla kaybın sonuçları arasında bulunan denge, vatandaşlığın elde edilmesiyle kaybı arasında geçen süre ve ilgilinin menşe ülkenin vatandaşlığını geri elde edip edilemeyeceği göz önünde bulundurulmalıdır. Fakat orantılılık prensibi sadece üye ülkelerin vatandaşlıklarının kaybına, dolaylı olarak AB vatandaşlığının kaybına yönelik kararlarda baz alınmaktadır. Rottman Kararı içerisinde AB vatandaşlığından kaynaklı elde edilen hakların kaybedilmesi sonucunu meydana getiren işlemlerin orantılılık ilkesi çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır (Weingerl ve Tratnik, 2019: 99).

4. AB GÖÇ POLİTİKALARI ÇERÇEVESİNDE YUNANİSTAN-İSPANYA YATIRIM YOLUYLA VATANDAŞLIK PROGRAMLARI VE TÜRKİYE UYGULAMASI

4.1. Türkiye Uygulaması

4.1.1. Türkiye’de Göç Politikaları

Göç, Osmanlı İmparatorluğu’nun son zamanlarında yoğun bir şekilde karşı karşıya kaldığı değerli bir konu olarak kabul edilmekte olup, Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan sonra da önemini korumayı sürdürmüştür. Bu nedenle Türkiye, göç konusunu düzenleyebilmek adına farklı düzenleme ve kanunlar getirmiştir.

1934 tarihli “İskân Yasası”, Türkiye Cumhuriyeti’nin göç ile alakalı getirmiş olduğu kanunlar arasında temel teşkil etmektedir. Bu yasanın temelinde, Türkiye Cumhuriyeti’ne göç edecek birey ve bireylerin Türk ve Türk kültürüne bağlılıklarına vurgu yapılmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti, Türk soylu ve Türk kültürüne bağlı olan bireyleri söz konusu yasa ile, Türkiye’ye göç etmelerini özendirmiştir. Söz konusu sınıflandırmaya dahil olmayan bireylerin ise, Türkiye Cumhuriyeti’ne göç etmesi istenilmemektedir. Türk kültüründen bağımsız olan kişiler, Çingenerler, casuslar, anarşistler ve ülke dışarısına çıkarılmış olanlar Türkiye Cumhuriyeti’ne göç edemeyecek kesimler arasında yer almaktadır. Bu açıdan Türk soylu ve kültürüne bağlı bireylerin Türkiye Cumhuriyeti’ne gelmeleri özendirilmiştir (İçduygu ve diğerleri, 2009: 46).

Türkiye Cumhuriyeti 1950’lere geldiği zaman, yabancı uyruklu vatandaşların Türkiye Cumhuriyeti’ne girmelerini ve burada bulunmalarını ilgilendirmekte olan 1950 tarihli ve “5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun” ile 1950 tarihli ve “5680 Sayılı Pasaport Kanunu” çıkartılmıştır. 1950’de yürürlüğe girmiş olan Pasaport Kanunu, Türk vatandaşların ve yabancı uyruklu bireylerin Türkiye Cumhuriyeti’ne giriş ve çıkışlarını düzenlemekteyken, 5683 sayılı kanun ise yabancı uyruklu bireylerin çalışma ve ikametlerini düzenlemektedir (Özgöker ve Doğan, 2019: 63).

1951’de Türkiye Cumhuriyeti, “Mültecilerin Statüsüne Dair Sözleşme”yi imzalamıştır. Söz konusu sözleşme, 1951’den önce Avrupa bölgesinde yaşanan olaylar sırasında yer alan kişileri içermektedir. 1967’de mekan ve zaman açısından söz konusu kısıtlamalar protokol ile kaldırılmıştır. Fakat Türkiye Cumhuriyeti de söz konusu anlaşmayı, yer açısından olan kısıtlamayı koruyup imzalamıştır (İçduygu ve diğerleri, 2009: 168). Bu bağlamda Türkiye Cumhuriyeti’nin, Avrupa haricinde yer alan devletlere mülteci statüsü tanımadığı ifade edilebilmektedir. Ayrıca coğrafi kısıtlamanın kaldırılmasının nedeni, siyasal karışıklıklarla karşı karşıya kalan siyasal devletten gelecek olan yoğun göç dalgalarına uğrama ve bahsedilen ülkeler ile Avrupalı ülkeler arasında tampon bölge olacağı korkusu, Türkiye Cumhuriyeti’nin coğrafi kısıtlamayı kaldırmasının temel faktörleri arasında yer almaktadır (İçduygu ve diğerleri, 2009: 169).

Türkiye Cumhuriyeti, 1994’te “İltica Yönetmeliği”ni yayımlamıştır. Türkiye Cumhuriyeti’nin söz konusu yönetmeliği çıkarmasındaki temel amacı, dünyanın diğer bölgelerinde geçerli kabul edilen göç politikaları ve çalışmalarıyla uyumlu hale dönüşmektir. Türkiye Cumhuriyeti, 1951’de imzalanmış olan “Mültecilerin Durumuna İlişkin Sözleşmeyi” coğrafi sınırlama ile imzaladığından, Avrupa dışarısından gelen kişisel ya da toplumsal göç dalgalarında, birey ve bireylere mülteci statüsü tanınamaktaydı. Çıkarılmış söz konusu yönetmelik ile, coğrafi kısıtlama getirilirken, Avrupa dışarısından ülkeye sığınmış olan birey ve bireylere geçici sığınma sağlayarak söz konusu birey ve bireylerin üçüncü bir devlete sığınmalarına imkân tanınmıştır (Özgöker ve Doğan, 2019: 65).

Bununla birlikte Türkiye Cumhuriyeti, sınır ötesi arenada imzaya açılmış göç ile alakalı önemli protokollere, 2000’in başlarında dahil olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti, “Sınır aşan Örgütlü

Suçlara Karşı BM Sözleşmesine Ek Kara, Deniz ve Hava yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Dair Ek Protokol ve İnsan Ticaretinin Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokollerini” de 2000’de imzalayarak insan ticari ve göçmen kaçakçılığıyla alakalı düzenlemeleri iç hukuk sisteminde uygulamıştır (İçduygu ve diğerleri, 2009: 170).

Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti, 2003’te “4817 sayılı *Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunu*” yayınlamıştır. Bahsedilen kanun ile, Türkiye Cumhuriyeti’nde yer alan yabancı uyruklu kişilerin çalışma şartlarını düzenlerken, yabancı uyruklu bireylerin kayıtsız bir şekilde çalıştırılması engellenmeye çalışmıştır. Söz konusu kanun, vasıfsız ve niteliksiz yabancı çalışanların yanı sıra, nitelikli ve profesyonel çalışanlara öncelik tanımaktadır (Özgöker ve Doğan, 2019: 68).

2005’te “*Sığınma ve Göç Alanındaki AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı*” oluşturulmuştur. AB müktesebatına yönelik söz konusu plan içerisinde, iltica ve göçle alakalı uzmanlaşmanın sağlanması ve bahsedilen işe has bir birim oluşturulması, uzman çalışanın eğitilmesi ve istihdam edilmesine yönelik faaliyetlerin gerçekleştirilmesi, barınma, kabul ve geri gönderim merkezlerinin inşa edilmesi ve iltica bilgi sisteminin kurulması benzeri amaçlar belirlenmiş olup, sınır ötesi sistem ile uyumlu bir göç mekanizmasının kurumsallaşması hedeflendiği söylenebilmektedir (Telatar, 2019: 227).

2006’da çıkarılmış 5543 sayılı İskân Kanunu da 1934’te çıkarılmış olan İskan Kanunu ile benzerlikler göstermektedir. Bahsedilen kanun içerisinde de Türk soylu ve kültüründen olan kişilerin, göçmen olarak kabul görüleceği, bağlı olsalar bile sınır dışı edilmiş kişiler güvenlik açısından sakınca olduğu değerlendirilmiş bireylerin göçmen şeklinde kabul görülmeyeceği ifade edilmektedir. 1934’te yayınlanmış İskan Kanunu ile arasında bulunan fark, 1934’te yayınlanmış kanun casus, anarşist ve çingene benzeri kişilerin göçmen olarak kabul görülmeyeceğini ifade ederken, 2006 tarihli kanunda bunlar ayrı ayrı ifade edilmemektedir (Telatar, 2019: 232).

2013’te ise “6458 sayılı *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu*” çıkarılıp 2014’te yürürlüğe getirilmiş, bahsedilen kanun ile birlikte Göç İdaresi Genel Müdürlüğü oluşturulmuştur. 2014’te Suriyeliler adına Geçici Koruma yönetmeliği yayınlanarak Suriyeliler geçici koruma statüsünde değerlendirilmiştir (Barışık, 2020: 274).

2018’te çıkarılmış Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile, Düzensiz Göçle Mücadele Dairesi oluşturulmuştur. Söz konusu dairenin vazifeleri arasında; göçmen kaçakçılığı kuruluşları ile mücadeleye yönelik stratejiler geliştirmek, göçmenleri statülerini hızlı bir biçimde tanımlamak, sınır güvenliği ile alakalı tedbirlerin alınmasını sağlamak, düzensiz göç ile alakalı kurumlar arasında koordinasyon sağlamak, düzensiz göçe karşı önlemler getirerek düzensiz göçü kontrol altına almak ve düzensiz göç ile alakalı iş ve işlemleri yerine getirmek yer almaktadır (Barışık, 2020: 275).

Üst kısımda bahsedilen yönetmelik ve kanunların yanında Türkiye Cumhuriyeti, göç yönetimini sağlayabilmek adına birçok yönetmelik yayınlamıştır. Bahsedilen yönetmeliklerden bazıları aşağıda belirtilen şekilde sıralanabilmektedir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2025):

- “*Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik*”.
- “*Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi ve Uluslararası Koruma Statüsü Sahibi Kişilerin Çalışmasına Dair Yönetmelik*”.
- “*İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik*”.
- “*Havayolu Taşıyıcılarının Yükümlülükleri Yönetmeliği*”.
- “*Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşletirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik*”.
- “*Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik*”.

4.1.2. Türkiye’de Yatırım Yoluyla Vatandaşlığın Kazanımı

Yatırım yolu ile vatandaşlık sahibi olmanın Türk hukuk sisteminde bulunan yerine geçmeden önce, istisnai yoldan Türk vatandaşlığı uygulamalarını ele almakta yarar vardır. Bunun nedeni yatırım yolu ile vatandaşlık sahibi olunmasına yönelik düzenleme, “5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu”nda yer alan “Türk vatandaşlığının kazanılmasında istisnai haller” başlığına sahip on ikinci maddede bulunmaktadır. Dolayısı ile Türk hukuk sisteminde yatırım yolu ile vatandaşlık sahip olunması, istisnai yoldan vatandaşlık kazanımı başlığında ele alınması gerekli olan vatandaşlık kazanma türü şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Şit Köşgeroğlu, 2017: 170).

Türk hukuk sisteminde istisnai vatandaşlığa kabul çalışmalarının tarihsel geçmişi incelendiği zaman, Cumhuriyet’in ilan edilmesinden beş yıl sonra çıkmış 22 Mayıs 1928 tarihli ve “1312 sayılı mülga Türk Vatandaşlığı Kanunu” içerisinde ikamet koşulu aranmadan Bakanlar Kurulu kararı ile vatandaşlık sahibi olunabileceği görülmektedir. “Fevkalâde verilecek vatandaşlık ALTINCI MADDE — Yukarıki maddede yazılı ikamet şartını ifa etmemiş olan ecnebler, istisnâ müsaadeye lâyik görüldükleri taktirde İcra Vekilleri Heyeti karar ile fevkalâde olarak vatandaşlığa kabul edilebilirler” (Resmi Gazete, 04/06/1928). Ayrıntılı düzenlemelere yer verilmeden genel olarak Bakanlar Kurulu rızasına bırakılmış bir düzenleme bulunmaktadır. Fakat bahsedilen kanun içerisinde yatırım yolu ile vatandaşlık elde etmeyle alakalı herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. 11 Şubat 1964 tarihli ve “403 sayılı mülga Türk Vatandaşlık Kanunu” içerisinde ise istisnai yol ile vatandaşlık sahibi olma uygulamaları çeşitlilik elde etmiştir. İlk kez bahsedilen kanun içerisinde, Türk hukuku adına yatırım yolu ile vatandaşlık elde edilmesi çalışmalarının dayanağı olarak kabul edilecek mevzuat oluşmuştur (Resmî Gazete, 22/02/1964). Söz konusu kanun maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti’ne “sanayi tesisleri getiren” veya “ekonomik alanlarda olağanüstü hizmeti geçmiş veya hizmeti geçeceği düşünülen” kişilere ikamet koşulu aranmadan çağımızdaki hedef ve amaçlara yakın olarak vatandaşlık tanınmıştır.

Yürürlükte olan 29 Mayıs 2009 tarihli ve “5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu” içerisinde de mülga 403 sayılı Türk Vatandaşlık Kanunu ile benzer olarak Türkiye Cumhuriyeti’ne “sanayi tesisleri getiren” veya “ekonomik alanlarda olağanüstü hizmeti geçmiş veya hizmeti geçeceği düşünülen” kişilere ikamet koşulu aranmadan vatandaşlık tanınacağı ileri sürülmüştür. Mamafih, söz konusu yatırımın hangi sektöre gerçekleştirileceği, belli bir yatırım miktarının bulunup bulunmadığı, hangi türde bir yatırımda bulunulacağı ne kanun maddelerinde ne de yönetmelikler içerisinde detaylı bir şekilde ifade etmiştir. Literatürde Doğan, vatandaşlığa alınma konusunda karar mercisinin keyfiyetten uzak olmasını ve söz konusu maddenin gerekçe kısmında bazı verilerin olmasını tavsiye etmiştir (Doğan, 2016: 77).

Sonuç olarak 6735 sayılı “Uluslararası İşgücü Kanunu” (Resmi Gazete, 13/08/ 2022) içerisinde yer alan yirmi yedinci madde ve “5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu” içerisinde yer alan on ikinci maddenin b bendiyle Türk hukuk sistemindeki yatırım yolu ile vatandaşlık elde edimi somut hale getirilmiştir (Resmi Gazete, 12/06/2009):

“4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 31 inci maddesinin birinci fıkrasının (j) bendi uyarınca ikamet izni alanlar ile Turkuaz Kart sahibi yabancılar ve bunların yabancı eşi, kendisinin ve eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuğu.”

5901 sayılı kanunun on ikinci maddesinin b bendinde yer alan düzenleme, “6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu”nda yer alan otuz birinci maddenin j bendine göndermede bulunmaktadır. 6458 sayılı kanun içerisinde yer alan maddede ise, Türkiye Cumhuriyeti’nde çalışmayan, fakat Cumhurbaşkanı tarafınca belirlenecek miktar ve kapsamda

yatırımda bulunacak kişilerle bunların yabancı eşi, kendi ve eşinin ergin olmayan ya da bağımlı yabancı çocukları yatırım yolu ile vatandaşlık kazanımının kapsamında değerlendirilmektedir. Fakat yatırım miktarı ve kapsamının ne olduğu mezkûr kanunlar içerisinde değil, “*Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik*”in yirminci maddesinin ikinci fıkrasıyla sübuta ermiştir.

Tablo 1: Türk Hukuk Sisteminde Yatırım Yoluyla Vatandaşlık Uygulamaları

Yatırım Miktarları/Türü	12.01.2017-18.09.2018	19.09.2018-12.5.2022	13.5.2022-Sonrası
Taşınmaz Alımı/Vaadi	1.000.000 USD	250.000 USD	400.000 USD (yürürlük tarihi 13.06.2022)
İstihdam Oluşturma	100 Kişi	50 Kişi	50 Kişi
Devlet Borçlanma Aracı Alımı	3.000.000 USD	500.000 USD	500.000 USD
Mevduat Depo Etme	3.000.000 USD	500.000 USD	500.000 USD
Sabit Sermaye Yatırımı	2.000.000 USD	500.000 USD	500.000 USD
Bireysel Emeklilik Sistemine Katkı Payı Yatırmak	-	-	500.000 USD
Gayrimenkul Yatırım Fonu Katılma Payı veya Girişim Sermayesi Yatırım Fonu Katılma Payı Alımı	1.500.000 USD	500.000 USD	500.000 USD

Kaynak: Pelin Sönmez ve Pınar Üzmez. Türkiye’deki Suriyeliler: Seçkinci ve Seçici Politik Aidiyete Doğru Bir İnceleme. TESAM Akademi Dergisi 11.1, 2024: 313 – 341

Tablo 1’den de anlaşılabilirceği gibi, Türk hukuk sisteminde eski tarihli düzenlemelere göre genellikle daha basit bir yatırım yolu ile vatandaşlık elde etme uygulaması bulunmaktadır. 19 Eylül 2018 tarihli Resmi Gazetede yayınlanmış olan “106 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı”, 7 Aralık 2018 tarihli Resmi Gazetede yayınlanmış “418 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı” ve 13 Mayıs 2022 tarihli ve 31834 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmış olan “5554 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı” ile bahsedilen yatırım tutarları e çeşitlerinde farklılıklara gidilmiştir (Tablo x). Ayrıca 6 Ocak 2022 tarihli Resmi Gazetede yayınlanmış olan ve “*Türk Vatandaşlığı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik*”te farklılıklara neden olmuş “*Türk Vatandaşlığı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik*” gereğince de yabancı uyruklu bir kişinin gerçekleştireceği yatırımın muhakkak Amerikan Doları veya karşılığı döviz miktarında olması gerektiği, kimi yatırım çeşitlerinde ise belli yatırım miktarlarının döviz türünden yatırımdan önce Türkiye Cumhuriyeti’nde faaliyette bulunan bir bankaya ve söz konusu banka tarafınca da Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası’na satılacak olduğu düzenlenmiştir (Sönmez ve Üzmez, 2024: 316).

Vatandaşlık hukuk sisteminin iktisadi perspektifi şeklinde ifade edilen yatırım yolu ile vatandaşlık elde etme uygulamalarının mukayeseli hukukta bulunan örnekleri incelendiği zaman, söz konusu uygulamaların günden güne kolaylaşmaktan çok yatırım tutarlarının arttığı, muhtelif koşulların günden güne daha katı bir hale geldiği görülmektedir (Gölcüklü, 2020: 128).

4.2 Yunanistan Uygulaması

Yunanistan, Avrupa bölgesinin merkez noktasında yer alan tipik bir Akdeniz ülkesidir ve MÖ 5. yüzyıla dayandırılan tarihi bir geçmişe sahiptir. Genel anlamda ekonomisi hizmet sektörüne dayalıdır; denizcilik ve turizm başlıca endüstrileri olarak ifade edilmektedir. Yunanistan, 1981 yılından günümüze AB’ye, 2000 yılından bu zamana ise Schengen Bölgesi’ne üye konumundadır. Yunanistan, 2001 yılında avro Bölgesi üyesi olmuştur. Yunanistan yatırım yoluyla vatandaşlık programı, Avrupa bölgesine gerçekleştirilen yatırım yoluyla en uygun oturum hakkına sahip olma

niteliğine sahiptir. Yunanistan yatırım yoluyla vatandaşlığı, Yunanistan'da AB üyesi olmayan kişilerin kalışlarını daha kolay bir hale getirebilmek adına hükümler getirmiş olan “2014 Göç ve Sosyal Entegrasyon Yasası” gereğince verilmektedir. Bahsedilen kanun uyarınca Yunanistan'da en az 250 bin Euro değerinde gayrimenkul satın alınması koşuluyla üçüncü devlet vatandaşları ve aile fertlerine oturma onayı verilebilmektedir. Yunanistan'da yedi yıl ikamet etmesinin ardından adaylar, Yunan vatandaşlığına başvurabilmekte ve bahsedilen durumda gayrimenkul yatırımını elden çıkarabilmektedir (Cclex, 2024a: 2).

4.3 İspanya Uygulaması

İspanya ise sağlam politik bir sistem ve gelişim gösteren ekonomisinin keyfini süren bir AB ülkesi olarak bilinmektedir. İspanya, yüksek sağlık ve eğitim standartlarını da kapsayan bir Avrupa hayat standardı sağlamaktadır. İspanya, 1985'ten beri AB üyesi olarak bilinmektedir ve 1995'ten beri Schengen bölgesinde yer almaktadır. İspanya'nın hızlı bir şekilde gelişen ekonomisi ve Schengen bölgesine ulaşımı, İspanya'yı aile ve firmalar adına ideal bir yerleşim merkezi haline getirmektedir. İspanya yatırım yoluyla vatandaşlık programı, Avrupa bölgesinde ikamet etmek, ticaret gerçekleştirmek ve çalışmak isteyen AB üyesi olmayan insanlar adına cazip bir tercihtir. Bunun haricinde program daimî ikametgahın yolunu açmakta ve Avrupa vatandaşlığına da öncülük etmektedir. İspanya yatırım yoluyla vatandaşlık programı, 27.09.2013 tarihli ve 14/2013 numaralı sayılı kanunla düzenlenmekte ve İspanya'ya yatırımda bulunan girişimcileri destekleme amacını taşımaktadır. Bahsedilen kanun, AB üyesi olmayan yabancı uyruklu bireylerin farklı yatırım şekilleriyle ikamet onayı başvurusu gerçekleştirmelerine imkân tanımaktadır. Beş yıl süren geçici ikametinin ardından birey, İspanya daimî ikamet izni başvurusu gerçekleştirebilmektedir. 10 yıl boyunca devam eden daimî ikametten sonra ise birtakım kriterlere uygun davranılması koşuluyla vatandaşlığa kabule dilme süreciyle vatandaşlık başvurusu gerçekleştirilebilmektedir (Cclex, 2024b: 2).

4.4 Değerlendirme

AB üyesi olan ülkeler arasında yer alan Yunanistan ve İspanya'nın yatırım yoluyla vatandaşlık programlarının incelendiği bu bölümde ilk olarak Yunanistan yatırım yoluyla vatandaşlık programı incelenmektedir. AB vatandaşı olmayan kişilerin Yunanistan'da yatırım yoluyla vatandaşlık kazanma hakları bulunmaktadır. Asıl başvuru sahibinin en az 18 yaşında olması, bağımlı bireyler eş ve ailelerinin yanında 21 yaş altında çocukları kapsamaktadır. Yunanistan yatırım yoluyla vatandaşlık programı çerçevesindeki ikamet iznine sahip olabilmek adına bireyin temiz bir sabıka kaydı bulunması gerekmektedir. Başvuru sahipleri, Yunanistan ikamet hakkını; arsa parseli satın alınması, devremülk anlaşması ya da mülk satın alımıyla elde edebilmektedirler. Birey, Yunanistan ana kararının yanında çevrede bulunan adalar dahil olacak şekilde ülkenin bir yerinde en az 250 bin Euro değerinde bir mülk satın almayı tercih edebilmektedir. Hem ticari hem de konut binalar söz konusu mülklere uygun olarak kabul edilmektedir (Cclex, 2024a: 3).

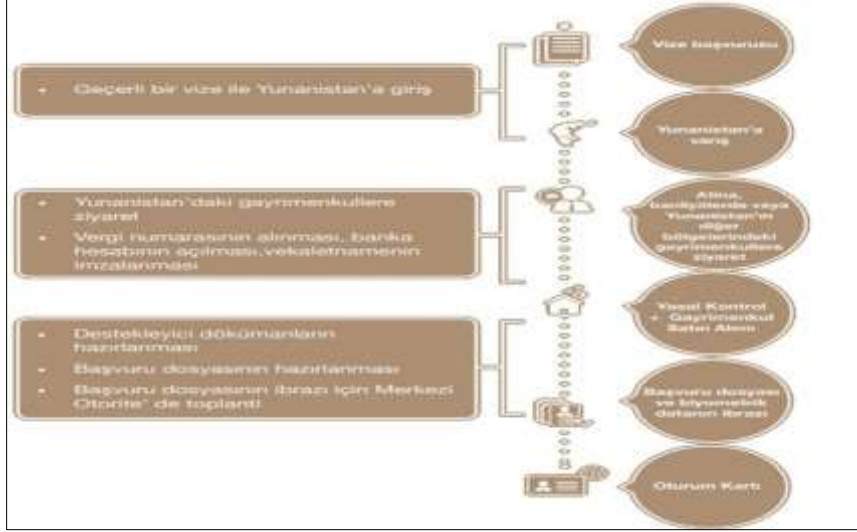
Başvuru sahipleri bunun haricinde, kira minimum bedelinin 250 bin Euro olması şartıyla on yıllık bir devremülk sözleşmesi imzalayabilmektedirler. Üçüncü seçenek, arsa parseli ve inşaat firmasıyla gerçekleştirilen sözleşmenin birikimli miktarının 250 bin Euro olması şartıyla araziye gerçekleştirilen bir yatırımdır. Genel anlamda Yunanistan'da yatırım yoluyla vatandaşlık kazanabilmek adına aşağıda belirtilen koşulları yerine getirmek gerekmektedir (Cclex, 2024a: 3):

- AB üyesi olmayan bir devlet vatandaşı olunması.
- 250 bin Euro değerinde bir gayrimenkul satın alınmış olması (kimisi bölgeler için en az yatırım miktarı 500 bin Euro'dur).
- Ana yatırımcının en az on sekiz yaşında olması.

- Başvurucuların sağlık sigortasına sahip olmaları.
- Ana yatırımcıların Yunanistan Devleti özelinde vergi kimlik numarasına sahip olmaları.

Şekil 1’de genel hatlarıyla Yunanistan yatırım yoluyla vatandaşlık programı sürecine yer verilmiştir.

Şekil 1: Yunanistan Yatırım Yoluyla Vatandaşlık Programı Süreci

Kaynak: Cclex, 2024a: 4

İspanya yatırım yoluyla vatandaşlık programı incelendiği zaman ise burada da Yunanistan’da olduğu gibi ana başvuru sahibinin en az 18 yaşından büyük olma koşulunun arandığı görülmektedir. Ayrıca ana başvuru sahibinin temiz bir sicil ve kamu ya da özel sağlık sigortası poliçesine sahip olması gerekmektedir. Uygunluk sahibi bakmak ile yükümlü olunan bireyler ise; eşi, 18 yaş altında olan çocukları ve sağlık sorunlarından kaynaklı ana başvuru sahibine bağlı 18 yaş üstünde olan çocuklarıyla ana başvuru sahibinin ebeveynlerini içermektedir (Cclex, 2024b: 3).

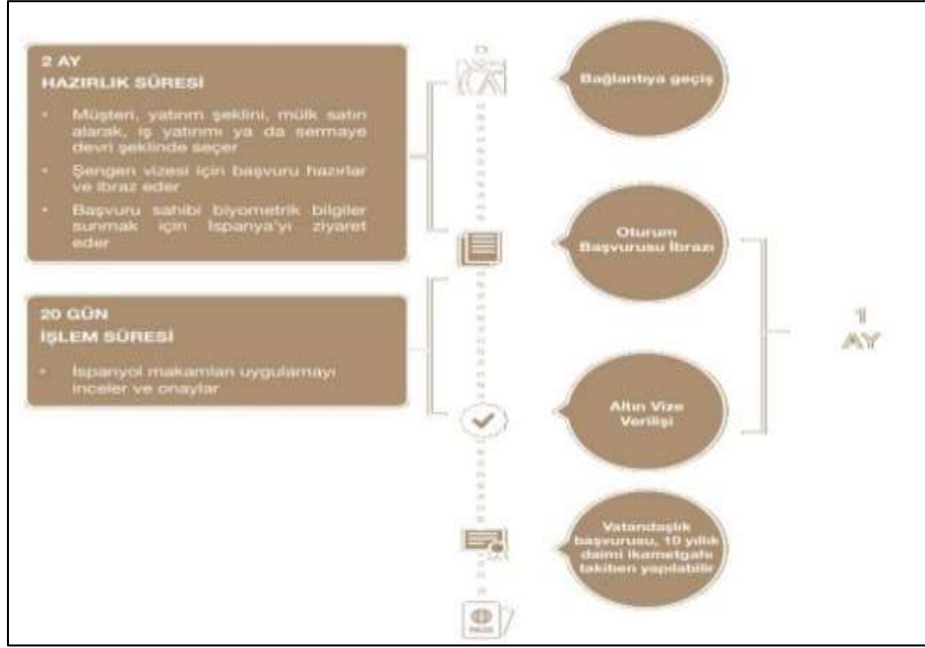
İspanya yatırım yoluyla vatandaşlık programı, kredi devri, gayrimenkul yatırımları veya İspanya’da istihdam oluşturmaya ilişkin yatırımlar da dahil olacak şekilde farklı yatırım seçenekleri tanımaktadır. Bahsedilen yatırım şekillerinden bir tanesini tercih eden başvuru sahiplerinin İspanya gayrimenkulü adına en az 500 bin Euro’luk yatırım gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Başvuru sahipleri, ticari ya da konut mülkleri veya ikisinin birleşimini seçebilmekte ve söz konusu mülkü kiraya verebilmektedirler. Farklı alıcılar, yatırımlarını bir mülke ekleyebilmektedirler ve en az yatırımın üstünde bir miktar da ipotek edilebilmektedir. İş geliştirme planı, İspanya ekonomisinin gücünü artırmayı hedeflemektedir. Söz konusu planı seçen bir başvuru sahibinin aşağıda belirtilen koşullardan bir tanesini yerine getirmiş olması gerekmektedir (Cclex, 2024b: 3).

- Bilimsel ya da teknolojik yeniliklere katkı sağlamak.
- Ülke üstünde sosyoekonomik etki sahibi olma amaçlı yatırım gereksinimleri.
- İstihdam yaratmak.

Başvuru sahipleri, İspanyol kamu borcuna en az iki milyon Euro yatırımda bulunmayı tercih edebilmektedirler. Ayrıca başvuru sahibi, İspanyol firmaları veya bir İspanyol finans kuruluşu banka hesaplarına hisse şeklinde en az bir milyon Euro yatırımda bulunabilmektedir. İspanya makamları, bireyler mukim vergi mükellefleri olacakları biçimde İspanya’da yılda yüz seksen üç günden fazla kalmadıkça, dünya genelinde sağladıkları gelirleri üstünden İspanya ülkesinde vergi ödemeleri hususunda kendilerini muaf tutmaktadır. İspanya’dan mülk kirası benzeri sağlanan bir gelir şekli %24 oranında vergilendirilebilmektedir (Cclex, 2024b: 3).

Şekil 2’de genel hatlarıyla İspanya yatırım yoluyla vatandaşlık programı sürecine yer verilmiştir.

Şekil 2: İspanya Yatırım Yoluyla Vatandaşlık Programı Süreci

Kaynak: Cclex, 2024b: 3.

Türk hukuk sisteminde yatırım yoluyla vatandaşlık programına bakıldığı zaman ise, yatırım yoluyla vatandaşlık programı barındıran uygulamanın Türk hukuk sistemine dahil olacağını ilk habercisinin, istisnai yolla Türk vatandaşlığına sahip olmayı düzenlemiş Türk Vatandaşlığı Kanunu’nda yer alan on ikinci maddenin b bendinde 2016’da gerçekleştirilmiş değişiklik olduğu görülmektedir. Bahsedilen değişik ile Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu içerisinde yer alan otuz birinci maddenin ilk fıkrasının j bendinde, Cumhurbaşkanlığının tespit edeceği miktarda yatırımda bulunan bireylerin kısa dönem ikamet iznine sahip olmasıyla istisnai yol ile vatandaşlık sahibi olabileceği öngörülmektedir (Türk Vatandaşlığı Kanunu, 2009). Söz konusu değişiklikle on ikinci maddeye dahil edilmiş bendin yatırım aracılığıyla vatandaşlık sahibi olunabilmesi adına çıkış noktası olduğu söylenebilmektedir. Nitekim Bakanlar Kurulu’nun 12 Ocak 2017’de Resmi Gazetede yayınlanmış 2016/9601 kararıyla Türk Vatandaşlığı Kanunu Uygulamasına İlişkin Yönetmelik’te değişikliğe gidilmesine yönelik karara varmasıyla bahsedilen müessese Türk hukuk sisteminde açıkça düzenlenmiştir (Resmi Gazete, 2017). Türk Vatandaşlığı Kanunu Uygulamasına İlişkin Yönetmelik, yirminci maddede öngörülmüş miktar ve kapsamda yatırımda bulunan yabancılar, Türk vatandaşlığına sahip olabilecektir (Çuban, 2022: 38). Dolayısı ile yatırım aracılığıyla vatandaşlık sahibi olunması, Türk hukuk sisteminde istisnai yolla ve yetkili merci kararı ile elde edilen bir vatandaşlık çeşidi şeklinde Türk hukukuna dahil olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti’nde daha öncesinde yatırım aracılığıyla vatandaşlık programı uygulamaya başlamış devletlerdeki gibi bir süreç başlamıştır. Ayrıca, bahsedilen devletlerde yatırım programlarının meydana getirdiği problemler ve bahsedilen problemlere çözüm olması maksadıyla getirilmiş yeni düzenlemeler, Türk hukuk sisteminde göz önünde bulundurulmamıştır (Gölcüklü, 2020: 132).

İspanya’da, gayrimenkul alımı üstünden oturma izni ve vatandaşlık kazanımı uygulaması, Golden Visa (Yatırımcı Başvurusu) temelinde gerçekleştirilmektedir. Golden Visa program

temelinde İspanya, en az 500 bin Euro değerinde gayrimenkul yatırımında bulunan bireylere çalışma ve oturma izni sağlamaktadır.

Golden Visa sahibi olan başvuruçunun ailesinin de söz konusu izinden yararlanması mümkün olmaktadır. İspanya’da Golden Visa çerçevesinde sürekli ikamet halinde olan bireylerin gelecek yıllarda İspanya vatandaşlığına da başvuruda bulunma hakkı ortaya çıkmaktadır.

Golden Visa başvurusunun değerlendirilmesindeki ana koşul, bedeli en az 500 bin Euro olarak bilinen bir gayrimenkul yatırımı gerçekleştirmektir. Söz konusu yatırım karşılığında İspanya’da çalışma ve oturma onayının yanında başvuran kişiye eğitim alma ve Schengen devletlerinde serbest dolaşma hakkı da verilmektedir.

Bunun haricinde, yatırımın gerçekleştirilmesinin ardından geçecek ilk iki yıl boyunca gayrimenkulün satılmaması şartıyla bireye oturma onayı verilmekte ve söz konusu vizeler periyodik bir şekilde yenilenmektedir. Nitekim taşınmazın satılmaması koşulu, kiralanmadığı manasına gelmemektedir. Bu nedenle bahsedilen yöntem ile vizeye sahip olan bireyin gayrimenkulü kiralamasında herhangi bir yasak ya da sakinca mevcut değildir.

Diğer taraftan oturma izinleri esas itibari ile bir sene süre ile verilmekte olup, beş yıllık bir süre boyunca her sene yenilenmektedir. Beş sene boyunca gerçekleştirilecek birer senelik uzatma sürelerince bireye yabancı kimlik karşı temin edilmekte; beş yılın sonucunda ise beş yıllık oturma izni tanınmaktadır.

Üst kısımda belirtilen bilgiler doğrultusunda, İspanya gayrimenkul alımı yolu ile oturma izni ve vatandaşlık kazanımı uygulamasında, Türkiye Cumhuriyeti’nden farklı bir yol seyretnmektedir. İlk olarak alınması gerekli olan gayrimenkulün bedeli, Türkiye Cumhuriyeti’nin belirlemiş olduğu bedelden çok daha fazladır. Ayrıca taşınmazın satılmama zamanı da Türkiye Cumhuriyeti’nden farklı olacak şekilde iki senedir.

Bunların yanı sıra İspanya gayrimenkul alımı karşılığı olarak yalnızca oturma izni değil, ayrıca çalışma izni tanımakta, bununla beraber başvuruda bulunan bireye eğitim alma ve Schengen devletlerinde serbest bir şekilde dolaşma hakkı da sağlamaktadır. Fakat burada göz önünde bulundurulması gerekli olan bir husus bulunmaktadır. İspanya, söz konusu gayrimenkul alımı adına banka kredisini kabul görmemektedir. Bahsedilen vize çeşidinden faydalanabilmek adına 500 bin Euro’nun, bireyin kendi ekonomik kaynakları aracılığıyla karşılanması gereklilik arz etmektedir. Bu duruma karşın Türkiye Cumhuriyeti’nde kimi bankalar, yabancı uyruklu bireylere konut kredisi sağlamakta ve bahsedilen uygulama devlet tarafınca kabul görülmektedir.

Yunanistan’da ise gayrimenkul alımı üstünden vatandaşlık ve oturma izni kazanımı uygulaması, İspanya’da olduğu gibi Golden Visa şeklinde adlandırılmaktadır. Söz konusu uygulama çerçevesinde Yunanistan’dan en az 250 bin Euro değerine sahip bir gayrimenkul satın alımı halinde, bahsedilen ülke içerisinde beş sene oturma onayı elde edilebilmektedir. Aynı şekilde bahsedilen uygulama çerçevesinde elde edilen oturma izinlerine, bireyine anne ve babası eklenebilmektedir. Başvuruda bulunan bireyin çocukları ise, oturma izninden yirmi bir yaşına dek yararlanabilmektedir. Bununla birlikte Yunanistan’dan oturma onayı alan kişiler, AB devletlerinde vizesiz bir şekilde dolaşmaya hak kazanmaktadırlar.

Görüldüğü üzere, Yunanistan’da gayrimenkul alımı üstünden vatandaşlık ve oturma izni kazanımı uygulamasında da gayrimenkul limiti Türkiye’de olan limitin üstündedir. Yine Türkiye Cumhuriyeti’nde bulunan uygulama ile Yunanistan’da bulunan uygulama arasında başvuruda bulunan bireyin çocuklarına oturma onayı tanınmasında yaş sınırlaması ve anne – babasına oturma izni tanınması konusunda da farklar mevcuttur. Yunanistan’da başvuruda bulunan bireyin çocukları, oturma izninden yirmi bir yaşına dek faydalanabilirken, Türkiye Cumhuriyeti ve İspanya’da başvuruda bulunan bireyin çocukları ile alakalı bu tarz bir kısıtlama mevcut değildir. Yunanistan’da

başvuruda bulunan bireyin anne – babası da oturma onayına dahil edilirken, Türkiye ve İspanya’da dahil edilmemektedir.

Yunanistan ve İspanya ülkelerinin tam tersine, Türkiye Cumhuriyeti’nde yatırım aracılığıyla vatandaşlık sahibi olma araçları ve halleri günden güne kolaylaşmıştır. Son olarak 13 Mayıs 2022 tarihli Yönetmelik değişikliğiyle ilk zamanlarda altı olan yatırım araçları artırılıp bahsedilen yolla vatandaşlık sahibi olmak isteyen yabancı uyruklu bireylere sunulan seçenek yediye yükseltilmiştir. Yapılan son değişiklik, bir yatırım aracı adına öngörülmuş miktarı artırmış olsa bile 2018’de yönetmelik içerisinde kabul görülmüş yatırım miktarlarının oldukça altında kalmıştır (Çuban, 2022: 41).

Yunanistan ve İspanya ülkelerini yatırım programlarına bakıldığı zaman, Türk hukuk sisteminde aksayan tarafları daha kolay belirleme olanağına sahip oldukları görülmektedir. Bu bağlamda Türk hukuk sistemindeki birinci eksikliğin, yatırım miktarlarının düşük, yatırım aracılığıyla vatandaşlık elde etme koşullarının kolay olmasının tercih edilmesi olduğu söylenebilmektedir. Diğer taraftan Yunanistan ve İspanya’nın tam aksine, Türk hukuk sisteminde gerçek vatandaşlık ilkesinin tümüyle geri plana atıldığı, “*yatırım tutarı olan para*” haricinde ülkeyle yabancı arasında bir ilişki kurulmasına yardımcı olan bir koşula yer verilmediği görülmektedir (Gölcüklü, 2020: 134).

5. SONUÇ

Göç, insanlık tarihiyle ilişkilendirilmiş ve tarihin her aşamasında farklı sebeplere bağlı bir şekilde devamlılık göstermiş bir olgu olarak ifade edilmektedir. Bu açıdan göç, yerleşik yaşama geçilmesi sebebiyle bireylerin hayat stiline yönelik gerçekleştirdiği bir eylemdir. İnsanların göç yolculukları, neolitik dönemde yerleşik yaşama geçiş yapılmasıyla sonlanmış ve tarihin her aşamasında kişisel ya da toplumsal boyutta farklı bir mekâna geçiş yapmak sureti ile süregelmiştir.

Göç genellikle problem temelli bir yenilik arayışı şeklinde nitelendirilmektedir ve tarihin ilk çağlarından günümüze dek de söz konusu niteliğini muhafaza etmiştir. Bahsedilen problem bazı durumlarda zulüm, baskı, doğal afet ve savaş benzeri insanın varlığına ilişkin direkt olarak bir risk olabildiği gibi bazı durumlarda ise işsizlik ve daha iyi bir hayat isteği benzeri bireysel sebeplerden de kaynaklı meydana gelebilmektedir. Bunun haricinde göçler, isteğe bağlı meydana geldiği gibi ülkeler arası anlaşmalar ya da patlak veren problemler kapsamında zorunluluk da barındırabilmektedir.

15. yüzyılın sonlarına doğru başlamış olan yeni dünyaya göç hareketleriyle bireylerin yer değiştirmeleri okyanus aşırı bir boyuta evrilmiştir. Avrupa bölgesinde bulunan baskı ve yoksulluk ortamından kurtulup yeni bir yaşama sahip olmayı arzulayan kişiler Amerika’ya göç edip yeni bir dönemin başlamasına yol açmıştır. Bunun haricinde 15 ve 18. yüzyıllar arasında Avrupalı tüccarlar, Kuzey Afrika bölgesinden toplamış oldukları yaklaşık olarak on beş milyon insanı köle şeklinde çalıştırmak suretiyle Brezilya, Karayip adaları ve Güney Amerika’ya götürüp göç hareketinin menzili ve yoğunluğunu artırmıştır.

Amerika Kıtası’nın çağımızdaki demografik yapısını şekillendirmiş söz konusu göç hareketleriyle Avrupa bölgesinin sömürgeci ülkeleri ekonomik açıdan büyük kazanımlara sahip olmuşlardır. Dolaylı olarak söz konusu göç hareketleri Avustralya, Brezilya, Arjantin, Kanada ve ABD benzeri yeni dünya devletlerinin ulus inşasında ve Hollanda, Belçika, Portekiz, İspanya, Fransa ve İngiltere benzeri Avrupa devletlerinin zenginleşmesinde büyük bir rol üstlenmiştir.

18. yüzyılın ikinci yarısında İngiltere’de başlamış Endüstri Devrimi, kullandığı yeni kaynaklarla üretim yapısında önemli değişikliklere yol açmıştır. Yeni üretim modeli, hammadde kadar hammaddeyi işleyecek işgücü gereksinimini de artırmış ve bu sebeple nüfus dağılımıyla

hareketleri büyük önem kazanmıştır. Sanayileşmenin gereksinim duyduğu işgücünün karşılanabilmesi adına kırsal bölgede yer alan bireyler hızlı bir şekilde büyüyerek gelişen kentlere yönelip kentlerde bulunan nüfus yoğunluğunu artırmış ve sanayileşmiş devletlerin yeni pazar arayışlarından kaynaklı sömürgecilik rekabeti meydana gelmiştir. İlk olarak artış gösteren nüfusunu sömürge alanlarına yollayan söz konusu devletler, gelecek dönemde ise sömürgelerinden işgücü sağlamak amacıyla göç almıştır.

AB içinde tüm ülkeler AB mevzuatına uygun olmayan bir eylem gerçekleştirdikleri zaman kendi yerel mevzuatlarını öne sürüp politikalarını meşru hale getirebilmektedirler. AB'nin göç politikası dikkate alındığı zaman AB içerisinde buna benzer bir yaklaşımın ortak uzlaşımın sağlanmasını zorlaştırdığı görülmektedir. Üye devletlerin yürürlükte bulunan yasa ve düzenlemeleri, AB mevzuatıyla birebir örtüşmese de politikalar arasında bir uyumun oluşturulması fazlasıyla önem arz etmektedir. Söz konusu uyum, AB'nin dışarıya karşı seyredeceği politikalarda da daha etkili olmasına katkıda bulunmaktadır.

AB üyesi olan devletlerin göç politikaları özetle iki aşamaya ayrılabilir. İlk aşama, göçmenlerin sayısını sınırlandırmak ve müracaatçıları iltica talebinde bulunmaktan caydırmak amacıyla tasarlanmış milli politikalar olarak ifade edilmektedir. Söz konusu politikalar birbirleri ile koordineli olmamaktadır. İkinci aşama ise, entegre ve koordine edilmiş bir Avrupa göç ve iltica politikasının takdim edilmesi ile başlamaktadır. Göçe ilişkin politikaların bu şekilde “Avrupalılaştırılması” iki temel hedef tarafınca teşvik edilmektedir. Bu hedeflerden ilki, göçmen bireylerin sayısında yaşanabilecek bir artışı kontrol altına alarak sınırlandırmak ve tek taraflı göç yönetiminin yol açtığı negatif yönlü etkilerden kaçınmakken, diğeryse AB üyesi ülkeler arasında bulunan sınır kontrollerinin ortadan kaldırılmasına neden olacak tek bir Avrupa Pazarı'nı gerçekleştirme faaliyetlerine hazırlanmaktır.

Vatandaşlık, genel anlamda temel hukuk disiplinleri arasında yer almaktadır. İçinde kamu hukuku nitelikleri içermekle beraber özel hukuka yönelik de pek çok hususu içermektedir. Bireyle devlet arasında kurulan vatandaşlık ilişkisi sonucunda ortaya çıkan sınır ötesi hukuk sonuçları, vatandaşlık hukukunun kamu hukuku boyutunu temsil eden değerli noktalar şeklinde ifade edilmektedir. Özel hukuk açısından ise kanunlar ihtilafı konusu vatandaşlık hukukuyla bağlantılıdır. Ayrıca vatandaşlık hukuku hem özel hukuk ile ilgili olan hukukçuların hem de kamu hukukuyla ilgili olan hukukçuların çalışma gerçekleştirdikleri, bu nedenle de yeniliklere açık ve üstünde çokça çalışılan bir hukuk alanı olarak ifade edilmektedir. Özellikle son 10 yıldır yoğun biçimde tartışılan yatırım yolu ile vatandaşlık programları, vatandaşlık hukuku sistemine her iki bakış açısından da bakan hukukçuların meraklarını çekmektedir. Bir devlet vatandaşlığının belli yatırımlar karşılığı olarak yabancı uyruklu bir kişiye kazandırılması manasına gelen söz konusu uygulamalar, genel vatandaşlık hukuku ilkeleriyle kimi noktalarda çelişkiye düşmektedir. Fakat söz konusu uygulamalar, vatandaşlık hukuku sisteminin genel ilkelerini varlığını kuvvetlendiren; söz konusu ilkeleri özümseyen niteliğe de sahiptir.

Yabancılar yatırım aracılığıyla vatandaşlık olanağını sunmak, bir ülkenin kendi mahfuz yetkisi altında olan bir husus olarak kabul edilmektedir. Bir ülkenin yatırım gerçekleştiren yabancılar vatandaşlık sahibi olma olanağı sunmasını yasaklayan, kısıtlayan herhangi bir uluslararası hukuk yasası mevcut değildir. Ülkelerin yatırım aracılığıyla vatandaşlık sahibi olmayı kabul görüp görmemesi, hukuksal açıdan tartışılacak konular arasında yer almamaktadır. Devletin ekonomik durumu başta olacak şekilde farklı faktörler göz önünde bulundurularak gerçekleştirilen politik bir seçimdir. Ayrıca yatırım aracılığıyla vatandaşlık sahibi olunmasının hukuki açıdan tartışılacak tarafı bir konuya yönelik düzenlemelerin, devletin en üst normunun dayandığı esas prensipleri zedeleyip zedelediği, yetkili merciye keyfilik boyutuna erişen takdir yetkisini verip

vermediği ve yetkili mercin kararlarına karşı yargı yolunun etkin olarak açık tutulup tutulmadığı, hukuksal öngörülebilirlik ve güvenliğin sağlanıp sağlanmadığıdır.

Araştırmada amaç olarak belirlenen AB göç politikaları çerçevesinde Yunanistan ve İspanya yatırım yoluyla vatandaşlık programları incelendiği zaman, genel anlamda iki ülkenin yatırım yoluyla vatandaşlık programlarının birbirine benzediği görülmüştür. Örneğin hem Yunanistan hem de İspanya’da yatırım yoluyla vatandaşlık kazanmak için 18 yaşının doldurulması koşulu aranmaktadır. Ayrıca AB üyesi olmayan bir devlet vatandaşı olunması da gerekmektedir. Yunanistan’da yatırım yoluyla vatandaşlık sahibi olabilmek adına en az 250 bin Euro değerinde bir gayrimenkul satın alınması gerekiyken, İspanya’da ise bu tutar 500 bin Euro’dur. Bununla birlikte her iki ülkede de ana yatırımcının sağlık sigortasına sahip olması gerekmektedir. Ancak Yunanistan’da 7 yıl boyunca ikamet edilmesinin ardından vatandaşlık hakkı başvurusunda bulunulabilirken bu süreç İspanya’da 10 yıl olarak belirlenmiştir.

Yunanistan ve İspanya ülkelerini yatırım programlarına bakıldığı zaman, Türk hukuk sisteminde aksayan tarafları daha kolay belirleme olanağına sahip oldukları görülmektedir. Bu bağlamda Türk hukuk sistemindeki birinci eksikliğin, yatırım miktarlarının düşük, yatırım aracılığıyla vatandaşlık elde etme koşullarının kolay olmasının tercih edilmesi olduğu söylenebilmektedir. Diğer taraftan Yunanistan ve İspanya’nın tam aksine, Türk hukuk sisteminde gerçek vatandaşlık ilkesinin tümüyle geri plana atıldığı, “yatırım tutarı olan para” haricinde ülkeyle yabancı arasında bir ilişki kurulmasına yardımcı olan bir koşula yer verilmediği görülmektedir.

REFERENCES

- Adıgüzel, Y. (2016) *Göç sosyolojisi* (Vol. 1). İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Akman, Â. ve Kılınç, İ. (2010) *AB’de Entegre Sınır Yönetiminin Gelişimi ve AB Sürecinde Türkiye’nin Entegre Sınır Yönetimine Geçiş Çalışmaları*. Türk İdare Dergisi, S. 9, s. 9-28.
- Altun, A. (2016) *AB’nin Vize Politikası Bağlamında Sığınmacıların Durumu ve Türkiye-AB Geri Kabul Antlaşması*. International Journal of Academic Values Studies, S. 3, s. 36-47.
- Andriopoulou, A. (2020) *The'ius pecuniae': The Prize of Citizenship*, s. 1-16.
- Athanasopoulos, K. (2020). *EU Migration Management and the Social Purpose of European Integration*. Springer International Publishing.
- Aykaç, M., & Yertüm, U. (2016). *Avrupa Birliği göç politikalarının gelişimi: Misafir işçi kabulünden sığınmacı akınına*. In Journal of Social Policy Conferences (No. 70, pp. 1-29). Istanbul University.
- Baker-Beall, C. (2019). *The threat of the ‘returning foreign fighter’: The securitization of EU migration and border control policy*. Security Dialogue, 50(5), 437-453.
- Balcı, M. (2023). *Göçmen Kaçakçılığı Suçu Bağlamında Göçmenlerin Cezasızlığı İlkesi Çerçevesinde İdari Gözetim Tedbirinin Değerlendirilmesi*. İstanbul Hukuk Mecmuası, 81(3), 773-815.
- Barışık, S. (Ed.). (2020). *Küreselleşen dünyada fırsat eşitliği arayışında uluslararası göç ve Türkiye’nin Suriye deneyimi*. Gazi Kitabevi.
- Baysal, B., & Lüleci, Ç. (2015). *Kopenhag okulu ve güvenlikleştirme teorisi*. Güvenlik Stratejileri Dergisi, 11(22), 61-96.
- Buzan, B., Wæver, O., & De Wilde, J. (1998). *Güvenlik: Analiz için yeni bir çerçeve*. Lynne Rienner Yayıncıları.
- Canpolat, H., & Arıner, H. O. (2012). *Küresel göç ve Avrupa Birliği ile Türkiye’nin göç politikalarının gelişimi*. Orsam Rapor, 123, 1-30.
- Castles, S., Miller, M. J., & Ammendola, G. (2005). *The age of migration: international population movements in the modern world*: New York: the Guilford press,(2003), \$30.00, 338 pages.

- Collins, A. (2017). *Çağdaş güvenlik çalışmaları* (N. Uslu, Çev.). Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi.
- Çağlar, T. (2018). *Göç çalışmaları için kavramsal bir çerçeve*. Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi, 5(8), 26-49.
- Çuban, M. E. (2022). *Türkiye, İngiltere ve Malta Hukuk Sistemlerinde Yatırım Yoluyla Vatandaşlık Kazanılmasının Mukayeseli İncelemesi* (Master's thesis) Marmara Üniversitesi.
- Demirhan, Y., & Aslan, S. (2015). *Türkiye'nin sınır ötesi göç politikaları ve yönetimi*. Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 5(1), 23-62.
- Doğan, E. (2009) *Ulus aşırı Mekânda İnsan Hareketliliği: Vize ve Küresel Eşitsizlik. Özneler, Durumlar ve Mekânlar* (Haz: İ. Emre Işık ve Yıldırım Şentürk), İstanbul: Bağlam Yayınları s. 227- 245.
- Doğan, V. (2016). *Türk yabancılar hukuku*. Savaş Yayınevi. Ankara.
- Efe, H., & Arıcı, N. (2023). *Göçmen Akını Karşısında Ab'nin Güvenlikleştirilen Göç Politikaları*. Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi, 31(2), 161-193.
- Farny, E. (2016). *Implications of the Securitisation of Migration*. E-International Relations, 29, 1-8.
- Fernandes, M., De Groot, D., & Navarra, C. (2021). *Avenues for EU action on citizenship and residence by investment schemes-European added value assessment*. European added value assessment, European Parliamentary Research Service (EPRS).
- Genç, D. (2010). *A paradox in EU migration management*. SEER: Journal for Labour and Social Affairs in Eastern Europe, 181-192.
- Gölcüklü, İ. (2020). *Güncel Gelişmeler Işığında Yatırım Yoluyla Türk Vatandaşlığının Kazanılması: Problemler ve Çözüm Önerileri*. Public and Private International Law Bulletin, 40(1), 125-141.
- Huysmans, J. (2000). *The European Union and the securitization of migration*. JCMS: Journal of common market studies, 38(5), 751-777.
- İçduygu, A., Erder, S., & Gençkaya, Ö. (2009). *Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları 1923 2023 Ulus devlet Oluşumundan Ulus ötesi Dönüşümlere*.
- Kapur, D. (2014). *Uluslararası göçün politik etkileri*. Siyaset Bilimi Yıllık İncelemesi , 17 (1), 479-502.
- Karaca, K. (2010). *Birleşik Avrupa'nın Türk öncüleri*. NTV Yayınları.
- Karyotis, G. (2007). *European migration policy in the aftermath of September 11: The security-migration nexus*. Innovation: The European Journal of Social Science Research, 20(1), 1-17.
- Kok, P. (1999). *The definition of migration and its application: Making sense of recent South African census and survey data*. Southern African Journal of Demography, 7(1), 19-30.
- Koser, K. (2005). *Düzensiz göç, devlet güvenliği ve insan güvenliği* (s. 10). Cenevre: Gcım. s. 1-33
- Köşgeroğlu, B. Ş. (2017). *İstisnai yoldan vatandaşlığın kazanılmasına ilişkin genel esaslar ve son değişiklikler çerçevesinde Türk vatandaşlığının istisnai yoldan kazanılması*. Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 7(1), 169-198.
- Marchesin, P. (2003) *Yeni Tehditler Karşısında Avrupa, Şu kitapta: Ed Beril Dedeoğlu. Düinden Bugüne Avrupa Birliği*. İstanbul: Boyut Yayınları.
- McNeill, W. H. (1984). *Human migration in historical perspective*. Population and development Review, 1-18.
- Mitsilegas, V. (2002). *The implementation of the EU acquis on illegal immigration by the candidate countries of Central and Eastern Europe: challenges and contradictions*. Journal of Ethnic and Migration Studies, 28(4), 665-682.
- Moustafa, RM (2019). *Uluslararası mülteci hukuku kapsamında ağır sosyo-ekonomik hak ihlallerinin geçerli mülteci talepleri olarak tanınması*. s. 1-70.
- Özgöker, U., & Doğan, G. (2019). *Uluslararası göç ve mülteci krizi*. İstanbul: Der Yayınları.

- Özgüler, V. C. (2018). *Göç ve Uyum Politikaları*. GSI Journals Serie B: Advancements in Business and Economics, 1(1), 1-10.
- Perruchoud, R., & Redpath–Cross, J. (2009). *Göç terimleri sözlüğü: Uluslararası göç hukuku*. Bülent Çiçekli (Çev.). İsviçre: Uluslararası Göç Örgütü (IOM), ISSN, 2074, 6709
- Petersen, W. (1958). *A general typology of migration*. American sociological review, 23(3), 256-266.
- Rystad, G. (1992). *Immigration history and the future of international migration*. International Migration Review, 26(4), 1168-1199.
- Sarmiento, D. (2019). *AB yetkinliği ve üye devletlerde uyruğun atfedilmesi*. Yatırım Göçü Araştırma Makalesi 2.
- Sönmez, P., & Üzmez, P. (2024). *Türkiye'deki Suriyeliler: Seçkin ve Seçici Politik Aidiyete Doğru Bir İnceleme*. TESAM Akademi Dergisi, 11(1), 313-341.
- Stalker, P. (2002). *Migration trends and migration policy in Europe*. International migration, 40(5), 151-179.
- Şaar, C. (2021). *Vatandaşlık Kavramının ve Özellikle Gerçek Bağ Teorisinin Tarihi, Karşılaştırmalı ve Eleştirel Bir İncelemesi* (Master's thesis) Bilkent Üniversitesi.
- Şemşit, S. (2010). *Avrupa Birliği Göç Politikasının Güvenlikleştirilmesi ve Dışsallaştırılması: Türkiye'ye Yansımaları* (Doctoral dissertation, Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey)).
- Tamer, M. (2020). *Göç, göçün nedenleri ve uluslararası göç üzerine kavramsal bir analiz*. International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR), 7(60), 2808-2818.
- Telatar, G. (2019) *Uluslararası Göç ve Güvenlik*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Topal, A. H. (2015). *Geçici koruma yönetmeliği ve Türkiye'deki Suriyelilerin hukuki statüsü*. İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2(1), 5-22.
- Toprak, T. (2017). *Avrupa Birliği göç politikaları bağlamında Türkiye'nin göç politikası* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Ünsal, A. (2019). *Uluslararası göç kavramı ve uluslararası göçün ülke ekonomileri üzerinde muhtemel etkileri*. Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi, (18), 53-65.
- Varol, N., & Gültekin, T. (2016). *Etkin bir göç faktörü: Afetler*. Antropoloji, (32), 43-51.
- Vollmer, B. A. (2017). *The continuing shame of Europe: Discourses on migration policy in Germany and the UK*. Migration Studies, 5(1), 49-64.
- Weingerl, P., & Tratnik, M. (2019). *Citizenship by investment programs from the perspective of international and EU law*. LeXonomica, 11(2), 95-126.
- Xu, X., El-Ashram, A., & Gold, J. (2015). *İyi bir şeyin fazlası mı? Ekonomik vatandaşlık programları kapsamındaki girişlerin ihtiyatlı yönetimi*. Uluslararası Para Fonu.
- Yetiş, E. *Avrupa Birliği ve Türkiye Arasındaki İlişkilerin Geri Kabul Sözleşmesi Çerçevesinde Değerlendirilmesi*. Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, 10(3), 861-877.
- Yilmaz, A. (2014). *Uluslararası göç: Çeşitleri, nedenleri ve etkileri*. Turkish Studies (Elektronik), 9(2), 1685-1705.

İnternet Kaynakları

- Barışık, S. (2020) *Bölüm 1 Göç Kavramı, Tanımı ve Türleri*, https://www.researchgate.net/profile/Salih-Barisik-2/publication/347388175_BOLUM_1_GOC_KAVRAMI_TANIMI_VE_TURLERI/links/5fda6b8b299bf1408816e04e/BOeLUeM-1-GOeC-KAVRAMI-TANIMI-VE-TUeRLERI.pdf, (Erişim Tarihi: 19.02.2025), s. 1 – 20.
- CCLEX, (2024a). *Yunanistan Altın Vize Programı*, <https://www.ccllex.com/factsheets/yunanistan-altin-vize-programi.pdf>, (Erişim Tarihi: 06.12.2024).
- CCLEX, (2024b). *İspanya Altın Vize Programı*, <https://www.ccllex.com/factsheets/İSPANYA-ALTIN-VİZE-PROGRAMI.pdf>, (Erişim Tarihi: 06.12.2024).

- European Union, (2024a). *Legal migration and integration*, https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/legal-migration-and-integration_en, (Erişim Tarihi: 04.12.2024).
- European Union, (2024b). *Irregular migration and return*, https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/irregular-migration-and-return_en, (Erişim Tarihi: 04.12.2024).
- European Union, (2024c). *Migration management*, https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/migration-management_en, (Erişim Tarihi: 04.12.2024).
- Eurostat, *Immigration by age group, sex and citizenship*, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_imm1ctz/default/table?lang=en, (Erişim Tarihi: 04.12.2024).
- Girit, İ. *AB Kurucu Antlaşmalarında Göç Politikası, Öncelikleri ve Temel Araçları*, <https://ilkeragit.com/2017/04/12/ab-kurucu-antlasmalarinda-goc-politikasi-oncelikleri-ve-temel-araclari/>, (Erişim Tarihi: 04.12.2024).
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. <https://www.goc.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 10.03.2025), 2025.
- Mevzuat. Türk Vatandaşlığı Kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5901.pdf>, (Erişim Tarihi, 03.02.2025). 2009.
- Resmi Gazete 22/02/1964, *Türk Vatandaşlığı Kanunu*, <https://www.nvi.gov.tr/kurumlar/nvi.gov.tr/mevzuat/yururluktenkaldirilanlar/kanunlar/403sayi-liturkvatandasligikanunu.pdf>
- Resmi Gazete. *Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik*. <https://www.lexpera.com.tr/resmi-gazete/metin/turk-vatandasligi-kanununun-uygulanmasina-iliskin-yonetmelikte-degisiklik-yapilmasina-dair-2>, (Erişim Tarihi, 03.02.2025).
- Schengen Visa. *Schengen Bölgesi Ülkeleri Listesi*, <https://www.schengenvisainfo.com>, (Erişim Tarihi: 04.12.2024).
- Uluslararası Göç Örgütü (2022). *World Migration Report 2022*, <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022>, (Erişim Tarihi: 04.12.2024).